

cejfe

La transmissió de la delació en el Dret Civil català

Implicacions civils, fiscals i registrals

Ajut a la investigació 2023

Autor

Enrique Peruga Pérez

Any 2024

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en la recerca són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Avís legal

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement _no Comercial_Sense Obra derivada 4.0. Internacional (CC BY-NC-ND 4.0) de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets (Generalitat de Catalunya, Centre d'Estudis Jurídics i formació Especialitzada) i no se'n faci un ús comercial. Aquesta obra no es pot transformar per generar obres derivades. La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

© **Generalitat de Catalunya**
Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada

Abreviatures

ABGB	<i>Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch</i> (Codi Civil austríac)
ATC	Agència Tributària de Catalunya
BGB	<i>Bürgerliches Gesetzbuch</i> (Codi Civil alemany)
C	<i>Codex Iustinianus</i>
CC	Codi Civil espanyol de 1889
CCCat	Codi Civil de Catalunya
CDCC 1960	Compilació de Dret Civil de Catalunya de 1960
CS	Llei 40/1991, de 30 de desembre, del Codi de Successions per causa de mort en el Dret Civil de Catalunya
D	Digest de Justinià
DGDEJ	Direcció General de Dret i Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya
DGRN	Direcció General dels Registres i del Notariat
DGSJFP	Direcció General de Seguretat Jurídica i Fe Pública
DGT	Direcció General de Tributs
DOGC	Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya
FD	Fonament de Dret
ISD	Impost de Successions i Donacions
LISD	Llei estatal 29/1987, de 18 de desembre, de l'Impost de Successions i Donacions
LISDCat	Llei catalana 19/2010, del 7 de juny, de regulació de l'impost sobre successions i donacions
OGH	<i>Oberste Gerichtshof</i> (Tribunal Suprem d'Àustria).
TEAF	Tribunal Econòmic-Administratiu Foral
TEAR	Tribunal Econòmic-Administratiu Regional
TSJ	Tribunal Superior de Justícia
STSJC	Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
SAP	Sentència d'Audiència Provincial
STS	Sentència del Tribunal Suprem
ZGB	<i>Schweizerisches Zivilgesetzbuch</i> (Codi civil suís)

Resum*

El treball es centra en l'estudi del fenomen de la transmissió de la delació, que té lloc quan el cridat com a hereu mor sense haver acceptat ni repudiat l'herència del seu causant (art. 461-13 CCCat). Recentment, dues sentències del TSJC i del TS han adoptat, per primera vegada i d'una manera molt propera en el temps, la tesi que afirma que, en els supòsits de transmissió de la delació, el transmissari que accepta les dues herències és hereu directe del primer causant. Correlativament, això ha generat canvis importants en l'àmbit civil, registral i fiscal, que també són objecte d'anàlisi.

Per altra banda, l'estudi dels antecedents històrics del precepte ha permès demostrar que l'adverbi "sempre" contingut a l'art. 461-13 CCCat no comporta que el dret de transmissió sempre hagi de tenir preferència sobre el dret dels substituïts vulgars, sinó que la seva presència respon a la voluntat del legislador de la Compilació de 1960 d'allunyar-se de la regla general d'intransmissibilitat de la delació provinent del Dret Romà i que encara era vigent a Catalunya a mitjans del s. XX. Per tant, el causant és lliure per tal d'excloure la transmissió de la delació de la seva successió.

Al fil d'aquesta conclusió, escau plantejar si tal vegada no seria possible una interpretació *lato sensu* de l'expressió "no poder o no voler" vinculada a la substitució vulgar (art. 425-1 CCCat) que abastés també, de forma general, el supòsit en que la persona cridada a l'herència postmori al causant sense haver exercitat la seva delació. Aquesta és precisament la solució contemplada al Dret austríac, que es proposa com a model per a una eventual reforma del nostre Dret civil. Si la modificació legislativa proposada es portés a terme, el Dret Civil català seria molt més respectuós amb la voluntat del testador, que al cap i a la fi és llei suprema de la successió (art. 421-1 CCCat). A més, segurament s'evitaria que -en la majoria dels casos- els operadors jurídics

* El present treball és el resultat del projecte d'investigació sobre la transmissió de la delació finançat pel Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya (Resolució JUS/83/2023, de 16 de gener). Addicionalment, el treball forma part de la recerca portada a terme en el si del Grup de recerca consolidat de Dret Civil català de la UB (2021 SGR 00347), reconegut per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) de la Generalitat.

hagin d'entrar a resoldre les diverses complicacions de caire civil, fiscal i registral que són inherents als supòsits de transmissió de la delació.

Descriptors: Dret civil català, Dret de Successions, successió *mortis causa*, adquisició de l'herència, acceptació de l'herència, Dret Comparat, transmissió de la delació, *ius delationis*, *ius transmissionis*, jurisprudència civil, tradició jurídica catalana, Impost de Successions i Donacions, doctrina registral, substitució fideïcomissària, substitució preventiva de residu, Dret Romà, Dret civil austríac, Àustria.

Resumen

El trabajo se centra en el estudio del fenómeno de la transmisión de la delación, que tiene lugar cuando el llamado como heredero muere sin haber aceptado ni repudiado la herencia de su causante (art. 461-13 CCCat). Recientemente, dos sentencias del TSJC y del TS han adoptado, por primera vez y de manera muy cercana en el tiempo, la tesis que afirma que, en los supuestos de transmisión de la delación, el transmisario que acepta las dos herencias es heredero directo del primer causante. Correlativamente, ello ha derivado en cambios relevantes en el ámbito civil, registral y fiscal, que también son objeto de análisis.

Por otro lado, el estudio de los antecedentes históricos del precepto ha permitido demostrar que el adverbio “siempre” contenido en el art. 461-13 CCCat no comporta que el derecho de transmisión siempre haya de tener preferencia sobre el derecho de los sustitutos vulgares, sino que su presencia responde a la voluntad del legislador de la Compilación de 1960 de alejarse de la regla general de intransmisibilidad de la delación proveniente del Derecho Romano y que aún era vigente en Cataluña a mediados del s. XX. Por lo tanto, el causante es libre para excluir la transmisión de la delación de su sucesión.

Al hilo de esa conclusión, conviene plantearse si tal vez no sería posible una interpretación *lato sensu* de la expresión “no poder o no querer” vinculada a la sustitución vulgar (art. 425-1 CCCat) que abarcase también, de forma general, el supuesto en que la persona llamada a la herencia postmuera al causante sin

haber ejercitado la delación. Esa es precisamente la solución contemplada en el Derecho austríaco, que se propone como modelo de cara a una eventual reforma de nuestro Derecho civil. Si la modificación legislativa propuesta se llevase a cabo, el Derecho Civil catalán sería mucho más respetuoso con la voluntad del testador, que al fin y al cabo es la ley suprema de la sucesión (art. 421-1 CCCat). Además, seguramente se evitaría que -en la mayoría de los casos- los operadores jurídicos hubiesen de entrar a resolver las diversas complicaciones de carácter civil, fiscal y registral que son inherentes a los supuestos de transmisión de la delación.

Palabras clave: Derecho civil catalán, Derecho de Sucesiones, sucesión *mortis causa*, adquisición de la herencia, aceptación de la herencia, Derecho Comparado, transmisión de la delación, *ius delationis*, *ius transmissionis*, jurisprudencia civil, tradición jurídica catalana, Impuesto de Sucesiones y Donaciones, doctrina registral, sustitución fideicomisaria, sustitución preventiva de residuo, Derecho Romano, Derecho civil austríaco, Austria.

Abstract

The work focuses on the study of the phenomenon of the transmission of the *ius delationis*, which takes place when the person called as heir dies without having accepted or rejected the inheritance (art. 461-13 CCCat). Recently, two judgments of the Superior Court of Justice of Catalonia and the Supreme Court of Spain have adopted, for the first time and closely in time, the thesis that states that, in cases of transfer of the right to accept or reject the inheritance, the transferee who accepts the two inheritances is the direct heir of the person who deceased in the first place. This has led to relevant changes in the civil, tax and Land Registry spheres, which are also subject of analysis.

On the other hand, the study of the historical background of the rule has made it possible to demonstrate that the adverb "always" contained in art. 461-13 CCCat does not imply that the right of transmission always has to take precedence over the right of substitute heirs. Its presence answers to the will of

the legislator of the Catalan Compilation of 1960 to move away from the precedent regulation established in Roman Law, that was still in force in Catalonia up to the second half of the 20th century. The testator is therefore free to exclude the transfer of the *ius delationis* from his succession.

In line with this conclusion, it is worth considering whether it might be possible to interpret *lato sensu* the expression "unable or unwilling" linked to the institute of substitute heirship (Art. 425-1 CCCat). That way, substitute heirship would also encompass the case in which the person called to the inheritance after the deceased without having exercised his right to accept or reject it. This is precisely the solution established by the Inheritance Law of the Republic of Austria, which is proposed as a model for an eventual reform of our civil law. If the proposed legislative amendment would be carried out, Catalan Civil Law would become much more respectful of the testator's will, which is, after all, the supreme law of the inheritance (art. 421-1 CCCat). Furthermore, it would allow all legal operators (lawyers, judges, notaries, land registries, etc.) to avoid having to solve the various legal and tax complications that are inherent to the cases of transfer of the *ius delationis*.

Keywords: Catalan Civil Law, Inheritance Law, Succession Law, mortis causa succession, acquisition of the inheritance, acceptance of the inheritance, Comparative Law, transmission of the right to accept or reject an inheritance, *ius delationis*, *ius transmissionis*, Civil case law, Catalan legal tradition, Inheritance and Gifts Tax, Land Registry, fideicommissum, Roman Law, Austrian Civil Law, Austria.

SUMARI

1. Introducció. L'adquisició en el Dret Successori català	7
2. La delació	9
3. La transmissió de la delació	11
3.1. Els subjectes: el primer causant, el transmissari i el transmissari	11
3.2. Els efectes de l'acceptació de la delació transmesa: <i>duae sunt positiones</i>	12
4. Situació actual de la transmissió de la delació. Jurisprudència civil i fiscal. .	14
4.1. La teoria moderna en el TSJC	14
4.2. La doble posició de les diferents Sales del TS, segons la matèria afectada	16
4.2.1. Inicialment: dues liquidacions de l'impost, perquè hi ha dues transmissions.....	16
4.2.2. En l'àmbit civil, el transmissari és hereu directe del primer causant	16
4.2.3. El transmissari és hereu directe del primer causant, també a efectes fiscals.....	18
4.2.4 La transmissió de la delació i la prescripció de l'ISD	21
5. L'impacte de la nova jurisprudència civil en l'àmbit registral	26
5.1. La reticència de la DGSJFP a modernitzar-se	26
5.2. Crítica.....	29
5.3. La DGDEJ sí que es modernitza, i fins a les últimes conseqüències.....	30
6. Conseqüències de l'adquisició directa per part del transmissari	33
6.1. Llegítima	33
6.2. Capacitat successòria	33
6.3. Indignitat i inhabilitat per a succeir.	35
6.4. Col·lació	36
6.5. Abast dels fideïcomisos i dels usdefruits ordenats per la llei o pel transmissari.	36
7. Transmissió, fideïcomisos i substitució preventiva de residu	38
8. La transmissió de la delació i la voluntat del testador.	41
8.1. L'art. 461-13 CCCat no és imperatiu. Antecedents històrics	41
8.2. L'exclusió expressa de la transmissió per part dels causants	49
9. El dret austríac com a model per a Catalunya?.....	54
CONCLUSIONS	57
BIBLIOGRAFIA	59
LLISTAT DE RESOLUCIONS JUDICIALS I ADMINISTRATIVES.....	67

1. Introducció. L'adquisició en el Dret Successori català

En Dret Romà hi van coexistir dos sistemes d'adquisició de l'herència. Els hereus domèstics (*sui heredes* o *necesarii heredes*) adquirien l'herència de forma immediata, sense necessitat d'efectuar cap acte d'acceptació exprés o tàcit. En canvi, els cridats que no estiguessin sotmesos a la potestat del *paterfamilias* difunt (*heredes extranei* o *heredes voluntarii*) podien escollir lliurement si acceptaven o repudiaven l'herència¹, bé mitjançant un acte exprés o a través de conductes tàcites concloents.²

Ambdues varietats d'adquisició de l'herència perviuen encara avui en els sistemes de Dret continental. Així, en els ordenaments germànics, l'adquisició de l'herència es produeix *ipso iure* en el mateix moment de la mort del causant, sense necessitat de que l'hereu instituint efectuï un acte d'acceptació³ i sens perjudici de la possibilitat de repudiar l'herència dins d'un període de temps limitat (§§ 1942 y ss. BGB⁴; arts. 560 y ss. ZGB⁵).

¹ Vid. MAYNZ, Carlos, *Curso de Derecho Romano*, Tomo III, Barcelona, Ed. Jaime Molinas, 1888, pp. 296-300. Vegi's també, a principis del s. XX, l'obra de KASER, Max, *Römisches Privatrecht*, actualitzat per Rolf KNÜTEL y Sebastian LOHSSE, 21^a edició, Múnic, C.H. Beck, 2017 (traducció al castellà amb el títol de *Derecho Privado Romano*, Madrid, Boletín Oficial del Estado, 2022, pp. 683 a 686).

² Quant a la possibilitat que els *heredes extranei* acceptessin l'herència de forma expressa (*hereditatis aditio*) o tàcita (*pro herede gestio*), vegi's SERAFINI, Felipe, *Instituciones de Derecho Romano*, Tomo II, Barcelona, Espasa-Calpe, 1927, pp. 450-454.

³ Els ordenaments successoris d'Alemanya i Suïssa preserven, doncs, un dels principis de l'antic Dret germànic, condensat en l'aforisme *Der Tote erbt den Lebendigen* (més conegut en la seva versió francòfona, *le mort saisit le vif*). Conforme al mateix, l'herència s'adquiria en el mateix moment en que es produïa la mort del causant, sense necessitat d'efectuar cap acte amb transcendència jurídica. Conseqüentment, mai es podia produir una situació d'herència jacent. Vid. FLOßMANN, Ursula, *Österreichische Privatrechtsgeschichte*, 6^a edició, Viena, Springer-Verlag, 2008, pp. 366-367.

⁴ En relació amb l'adquisició de l'herència a Alemanya, vegi's MEYER-PRITZL, Rudolf, «Erbrecht», en: HERRETHAL, Carsten; MAGNUS, Robert; STOFFELS, Markus (Coords.), *Eckpfeiler des Zivilrechts*, Berlin, De Gruyter, 2022, pp. 1774-1776 i LEIPOLD, Dieter, «Kommentar zu § 1942 BGB», en: KESSAL-WULF, Sibylle (Dir.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 11, Erbrecht: §§ 1922-2385, Múnic, C.H. Beck, 2020, pp. 246-249.

⁵ Respecte de l'adquisició *ipso iure* de l'herència en el Dret Successori suís, vegi's WEISS, G., *Sammlung eidgenössischer und kantonaler Entscheidungen zum schweizerischen Zivilgesetzbuch und Obligationenrecht*, Band II: Erbrecht, Zürich, Schultheß & Co A.G., 1945, pp. 145-146. Més recentment, vegi's també CHAPPUIS, Christine; GIRSBERGER, Daniel; HOFER, Sibylle; KUNZ, Peter V.; SUTTER-SOMM, Thomas; WOLF, Stephan (Eds.), *Schweizerisches Privatrecht*, Zweiter Teilband, Erbrecht, 2. Teil, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2015, pp. 66-67.

A Catalunya, com a la resta d'ordenaments espanyols⁶, l'adquisició de l'herència requereix d'un acte d'acceptació per part del cridat. Aquesta acceptació pot ser expressa, si s'efectua en escriptura pública o en document privat (art. 461-4 CCCat); o tàcita, si s'infereix d'una conducta o d'un acte jurídic del que es deriva inequívocament la voluntat d'esdevenir hereu (art. 461-5 CCCat). En alguns casos, la llei imposa com a sanció civil l'acceptació forçosa de l'herència (art. 461-8 CCCat).⁷

En seu de successió a títol particular, la mecànica és diferent, atès que els llegats s'adquireixen *recta via* per la mera delació (art. 427-15.1 CCCat), sens perjudici de la possibilitat de repudiar-los (arts. 427-15.2 i 427-16 CCCat)⁸. D'altra banda, en les substitucions fideïcomissàries d'herència, es requereix que el fiduciari accepti expressa o tàcitament per a adquirir.⁹ En contrast, el fideïcomissari adquireix també *recta via* quan rep la delació, com ocorre en seu de llegats, i l'acceptació només li serveix per a consolidar definitivament l'adquisició (art. 426-44.1 CCCat).

⁶ Vegi's arts. 322 i 342 a 354 del Codi del Dret Foral d'Aragó; llei 315 i ss. de la Compilació Navarra Navarra (Llei 315 i ss. de la Compilació Navarra). A la resta d'Espanya resulten d'aplicació els arts. 988 i ss. CC, ja sigui supletòriament, com a Galícia, País Basc i Balears (art. 13.2 CC) o de forma directa.

⁷ Amb caràcter general, vegi's DEL POZO CARRASCOSA, Pedro; VAQUER ALOY, Antoni; BOSCH CAPDEVILA, Esteve, *Derecho Civil de Cataluña. Derecho de Sucesiones*, 3ª edició, Madrid, Marcial Pons, 2017, pp. 480-487; ARNAU RAVENTÓS, Lúcia; GINEBRA MOLINS, Mª Esperança; TARABAL BOSCH, Jaume, *Dret de Successions: teoria i casos*, 3ª edició, Barcelona, Atelier, 2023, pp. 84-90. Abans, CASANOVAS I MUSSONS, Anna, «L'exercici de la delació: l'acceptació o la repudiació de l'herència», a: BADOSA COLL, Ferran (Dir.), *Manual de Dret Civil Català*, Madrid-Barcelona, Marcial Pons, 2003, pp. 623-631.

⁸ Arran de la interpretació conjunta dels arts. 427-15.1 i 427-16.1 CCCat, la doctrina catalana ha entès que el llegat pur s'adquireix de forma automàtica o *recta via* en el moment d'apertura de la successió; sens perjudici de que aquesta adquisició pugui ser repudiada pel legatari o pels seus causahavents, i per tant no és completament ferma. Amb l'acceptació es consolida definitivament l'adquisició. *Vid.* DEL POZO CARRASCOSA *et alii*, «Derecho Civil de Cataluña...», pp. 239-246 i MIRAMBELL I ABANCÓ, Antoni, «Arts. 426-15 i 427-16», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dir.), *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. I, Barcelona, Atelier, 2009, pp. 795-799.

⁹ En aquest sentit, DEL POZO CARRASCOSA *et alii*, «Derecho Civil de Cataluña...», pp. 168-169. En el dret anterior al llibre IV CCCat, vegi's MARSAL GUILLAMET, Joan, «Les substitucions», a: BADOSA COLL, Ferran (Dir.), *Manual de Dret Civil Català*, Madrid-Barcelona, Marcial Pons, 2003, pp. 702-703.

2. La delació

La delació o *ius delationis* és el dret potestatiu i subjectiu¹⁰ que ordinàriament neix en el moment de la mort del causant (art. 411-4.1 CCCat) i que atorga al seu titular la facultat d'acceptar o repudiar l'herència a la que estat cridat (art. 461-1 CCCat).¹¹

El *ius delationis* s'extingeix quan el seu titular accepta l'herència o la repudia. Pot ocórrer, però, que la persona delada mori sense acceptar ni repudiar l'herència deferida. En aquest cas, el *ius delationis*, com a dret subjectiu que ja formava part del seu patrimoni, pot fer trànsit al seus propis hereus (art. 461-13 CCCat). Si aquests accepten l'herència de qui ha mort sense acceptar ni repudiar, adquiriran automàticament el dret a decidir si accepten o repudien l'herència del causant del seu *de cuius*. És *conditio sine qua non* adquirir la condició d'hereu del transmissent per poder adquirir la qualitat d'hereu del primer causant. Naturalment, es pot acceptar l'herència del transmissent sense necessitat d'haver d'acceptar la del seu causant; el que no és possible és la inversa, això és, acceptar la del primer causant sense haver acceptat abans la del transmissent.

És controvertit si aquest el *ius delationis* és avaluable econòmicament i, per tant, si se li ha d'atorgar un valor patrimonial. La qüestió, com veurem, és clau en la determinació del *quantum* legitimari de la persona que ha mort sense exercir la delació. En pro de considerar que el dret a adir o repudiar una herència té un contingut patrimonial s'ha de tenir en consideració que, al cap i a la fi, els béns i drets que conformen el cabal relict al que dona accés la delació sempre poden ser valorats i, en el seu cas, mitjançant informes pericials.

¹⁰ GINEBRA MOLINS, Mª Esperança; MATEO BORGE, Iván, «Sobre la computación del *ius delationis* en los supuestos de transmisión de la delación», *Boletín del Centro de Estudios Registrales de Cataluña*, núm. 102, 2002, pp. 334-337.

¹¹ ROCA SASTRE, Ramón María, «La adquisición y repudiación de herencia en el Derecho común y en el Derecho foral», a: ROCA SASTRE, Ramón María. *Estudios de Derecho Privado*, Vol. II: Sucesiones, Madrid, Revista de Derecho Privado, 1948, pp. 5-6, afirma que la delació atribueix al cridat una facultat adquirendi, el dret a adquirir l'herència mitjançant la seva acceptació. En el marc del CC, *vid.* ALBALADEJO GARCÍA, Manuel, «La sucesión *iure transmissionis*», *Anuario de Derecho Civil*, núm. 3, 1952, pp. 921-922, que també qualifica la delació com el poder d'adquirir l'herència deferida.

Qüestió distinta és si és raonable atorgar-li un valor patrimonial a efectes successoris i, en particular, si l'hipotètic valor de la delació ha de ser computable en el càlcul de la llegítima. A Catalunya és majoritària la tesi que sosté que el *ius delationis* és un dret de caràcter personalíssim sense contingut patrimonial¹² i, per tant, que el seu hipotètic valor econòmic no pot ser tingut en compte per a la computació legitimària¹³. En canvi, a la resta d'Espanya alguns autors sostenen la posició contrària¹⁴ i, com veurem, la DGSJFP també defensa que la delació té un valor patrimonial que ha de ser inclòs en el càlcul de la llegítima.¹⁵

¹² Sobre la qüestió, *vid.* SAP Barcelona (Secció 1ª) núm. 883/2004, de 21 de desembre (JUR 2005/28620), en la que es declara que el *ius delationis* del que disposa el cridat és un dret inembargable, atès que es tracta d'un «dret de caràcter personalíssim que no es pot valorar i que sols [el cridat] podria exercitar», sens perjudici de que els seus creditors puguin instar la *interrogatio in iure* (art. 461-12 CCCat).

¹³ DEL POZO CARRASCOSA *et alii*, «Derecho Civil de Cataluña...», pp. 455 i 517-518. Ja abans, *vid.* GINEBRA MOLINS; MATEO BERGE, «Sobre la computación...», pp. 361-362 i 370.

¹⁴ Entre molts, *vid.* ALBALADEJO GARCÍA, «La sucesión...», pp. 923-925 i 965-967; BOSCH CAPDEVILA, Esteve, «Art. 1006 CC», a: CAÑIZARES LASO, Ana; DE PABLO CONTRERAS, Pedro; ORDUÑA MORENO, Javier; VALPUESTA FERNÁNDEZ, Rosario (Dirs.), *Código Civil Comentado*, Vol. II (arts. 609 a 1087 CC), Cizur Menor, Thomson Reuters-Civitas, 2011, pp. 1532-1533; RIVAS MARTÍNEZ, Juan José, «Derecho de transmisión y la jurisprudencia de fijación de doctrina del Tribunal Supremo», a: CALZADA GONZÁLEZ, Aránzazu; CASTÁN PÉREZ-GÓMEZ, Santiago; MURILLO VILLAR, Alfonso (Coords.), *Homenaje al profesor Armando Torrent*, Madrid, Dykinson, 2016, pp. 766 i 801-802.

¹⁵ Per a una valoració crítica de la posició de la DGSJFP, vegi's l'apartat 5.2. *ut infra*.

3. La transmissió de la delació

L'art. 461-13 CCCat és el precepte que regula la transmissió de la delació hereditària. La rubrica de la norma es refereix al fenomen com a «dret de transmissió» o *ius transmissionis*. Aquesta denominació no és dogmàticament correcta, atès que la transmissió no constitueix, en realitat, cap dret. L'únic dret existent és el dret potestatiu a acceptar o repudiar l'herència, és a dir, el *ius delationis*. L'anomenat «dret de transmissió» és en realitat una manifestació d'una qualitat de la delació: la seva transmissibilitat.¹⁶ Per tant, al llarg d'aquest treball emprarem el terme més precís de «transmissió de la delació» i no ens referirem a aquest fenomen a través de les seves denominacions més habituals.

3.1. Els subjectes: el primer causant, el transmissari i el transmissari

El fenomen de la transmissió de la delació sempre involucra, com a mínim, a tres subjectes. Hi ha un «primer causant», que crida com a hereu a una determinada persona, que és la que posteriorment mor sense acceptar ni repudiar l'herència i, per tant, sense haver exercit la delació. Aquesta persona és coneguda com a «transmissari» o «segon causant», i són els seus hereus el que, després de la seva mort rebran la delació que els permetrà decidir si, al seu torn, accepten o repudien l'herència del primer causant. A aquest efecte, als hereus del transmissari se'ls denomina «transmissaris».

Els transmissaris només podran escollir si accepten o no l'herència del primer causant un cop ja hagin adquirit, prèviament, l'herència del transmissari. L'herència del transmissari és, doncs, la via d'accés al cabal relicte del primer causant.¹⁷ Cadascun dels transmissaris cridats a l'herència del transmissari

¹⁶ DEL POZO CARRASCOSA *et alii*, «Derecho Civil de Cataluña...», pp. 455 i 512. També BOSCH CAPDEVILA, Esteve, «Art. 1006», a: CAÑIZARES LASO, Ana; DE PABLO CONTRERAS, Pedro; ORDUÑA MORENO, Javier; VALPUESTA FERNÁNDEZ, Rosario (Dir.), *Código Civil comentado*, Vol. II (arts. 609 a 1087), Cizur Menor, Thomson Reuters – Civitas, 2011, p. 1529.

¹⁷ CASANOVAS I MUSSONS, Anna, «Art. 461-13 CCCat», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dir.), *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. II, Barcelona, Atelier, 2009. Ja abans, la mateixa autora a CASANOVAS I MUSSONS, Anna, «L'adquisició de l'herència», a: BADOSA COLL, Ferran (Dir.), *Manual de Dret Civil Català*, Madrid, Marcial Pons, 2003, pp. 616-617.

podrà decidir autònomament si accepten o repudien, al seu torn, aquesta herència del primer causant, amb dret preferent d'acréixer entre ells (art. 461-13.2 CCCat).

3.2. Els efectes de l'acceptació de la delació transmesa: *duae sunt positiones*

En la doctrina i a la jurisprudència existeixen dues tesis contraposades en quant a la concepció dels efectes jurídics de la transmissió de la delació.

La primera d'elles es la teoria clàssica, en ocasions denominada també com «teoria de les dues transmissions». Els seus partidaris sostenen que el transmissari actua com a connector o pas intermediari entre el primer causant i el transmissari.¹⁸ És obvi que, mentre vivia, el transmissari mai va arribar a acceptar ni a repudiar l'herència, i que per tant no la va adquirir. No obstant això, la teoria clàssica parteix de la ficció que, amb l'acceptació de l'herència del primer causant per part del transmissari, «és com si» els béns presents al cabal relicte del primer causant s'integressin en el patrimoni del transmissari, i només posteriorment passarien a formar part del peculí del transmissari. L'acceptació del transmissari tindria així l'efecte de atorgar-li retroactivament la qualitat d'hereu a qui, en realitat, mai ho va ser.

La segona tesi és l'anomenada teoria moderna o «de l'adquisició directa», segons la qual el transmissari succeix *recta via* i sense intermediaris al primer causant. Atès que el transmissari seria hereu directe del primer causant, cap actiu del cabal relicte del primer causant s'arribaria a integrar mai en el patrimoni del transmissari.¹⁹ Un tret característic d'aquesta teoria es que, a

¹⁸ En l'actualitat, uns dels màxims exponents d'aquesta teoria és el registrador GARCÍA GARCÍA, José Manuel, «Asuntos pendientes en el derecho de transmisión: el cónyuge viudo del transmitente y otros supuestos», *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, núm. 753, 2016, pp. 75-124. Vegi's principalment la seva tesi doctoral a GARCÍA GARCÍA, José Manuel, *La sucesión por derecho de transmisión*, Madrid, Civitas, 1996, esp. pp. 294-300.

¹⁹ A Espanya, l'introduïdor i principal valetor d'aquesta teoria va ser ALBALADEJO GARCÍA, Manuel, «La sucesión...», pp. 953-956. Altres autors que s'han pronunciat a favor de la mateixa son, per exemple, PUIG FERRIOL, Lluís; ROCA TRÍAS, Encarna, *Fundamentos del Derecho Civil de Cataluña*, Tomo III/1º, Barcelona, Bosch, 1979, pp. 130-131; JORDANO FRAGA, Francisco, *La sucesión en el ius delationis*, Madrid, Civitas, 1990, pp. 315-323.

diferència de l'anterior, exigeix al transmissari una «doble capacitat» successòria. En primer lloc, el transmissari ha de ser capaç per succeir al transmitent (és a dir, ja ha d'haver nascut o estat concebut en el moment de la seva mort), tota vegada que si no ho és, mai podrà tenir accés a la delació que es troba en el seu cabal relicte. En segon lloc, el transmissari ha de tenir també capacitat successòria respecte del primer causant, atès que, segons aquesta teoria, és el seu hereu directe. En canvi, la teoria clàssica només exigeix a l'hereu transmissari que sigui capaç per a succeir al transmitent, ja que el transmissari només esdevindria hereu a través d'aquest últim.

Ni l'art. 461-13 CCCat ni l'art. 1006 CC proporcionen indicis que permetin inclinar-se per una o altra tesis. El silenci del legislador ha deixat a la jurisprudència la tasca de decidir quina de les dues ha de prevaler i aquesta ha mostrat certa oscil·lació al llarg del temps.

4. Situació actual de la transmissió de la delació. Jurisprudència civil i fiscal.

4.1. La teoria moderna en el TSJC

Si bé inicialment la teoria clàssica era assumida de forma unànime per la jurisprudència menor catalana,²⁰ la STSJC (Sala Civil i Penal) núm. 47/2012, de 12 de juliol²¹ va fer un gir i es va inclinar per la teoria moderna o de l'adquisició directa.

La resolució confirma la prèvia sentència de l'Audiència Provincial de Tarragona,²² en què la transmitent del *ius delationis* en l'herència de la primera causant havia atorgat un testament en el que ordenava un fideïcomís de residu a favor del seu marit (arts. 426-51 i ss. CCCat).

Es plantejava, doncs, si els béns i drets pertanyents a la herència de la primera causant quedaven o no subjectes al fideïcomís de residu ordenat per la transmitent. De conformitat amb la teoria clàssica, l'actiu hereditari de la primera causant quedava gravat pel fideïcomís ordenat per la transmitent, tota vegada que aquest afectava tot el seu patrimoni i en ell s'hi incloïa el *ius delationis* no exercit. En canvi, la teoria directa permetia arribar a la conclusió contrària: si el transmissari és hereu directe de la primera causant, els béns i drets que conformen l'herència que deixa en morir no es veuen afectats pel fideïcomís, atès que no s'integren en el cabal relicte de la transmitent. Aquesta última va ser la posició acollida tant en apel·lació i cassació.

La decisió de l'Audiència sembla basar-se en una breu cita de PUIG FERRIOL i ROCA TRIAS, partidaris de la teoria de l'adquisició directa,²³ i en la consideració

²⁰ Per totes, la SAP Barcelona (Secció 13^a) núm. 666/2006, de 22 de novembre (ID CENDOJ: 08019370132006100505).

²¹ RJ 2012/10024.

²² SAP Tarragona (Secció 3^a) núm. 302/2010, de 17 de setembre (JUR 2010/391803).

²³ PUIG I FERRIOL, Lluís; ROCA I TRIAS, Encarna, *Institucions del Dret Civil de Catalunya*, 3ª edició, Barcelona, Bosch, 1991, pp. 492 i ss.

que els arts. 5 i 29 del Codi de Successions de 1992 (CS)²⁴ [= arts. 411-5 i 461-13 CCCat] mostraven una certa preferència del legislador català per la teoria moderna. El TSJC va afegir que aquesta es més correcta, perquè exigeix comprovar doblement la capacitat successòria (respecte del primer causant i respecte del transmissor) i, per tant, evita que el transmissari incurs en una causa d'indignitat respecte del primer causant l'acabi succeint. És una exigència que avui ja preveu l'art. 412-8.3 CCCat i, probablement, aquest és un indici no menor que ha d'ajudar a interpretar el problema a l'empara del dret vigent.²⁵

És criticable, però, el fet que la STSJC núm. 47/2012 doni uns arguments tan febles per justificar el trànsit a la teoria directa. La resolució pretén donar solució a una qüestió molt complexa amb un raonament de tan sols mitja pàgina (FD 5è). Afirmar que el caràcter retroactiu de l'acceptació de l'herència (art. 5 CS 1991; actual art. 411-5 CCCat) encaixa «molt millor amb la teoria de l'adquisició directa», però no ho justifica. En realitat, aquest caràcter retroactiu és compatible tant amb les postulats de la teoria clàssica com amb els de la teoria moderna, i no constitueix un argument significatiu que permeti inclinar la balança en un o altre sentit. El tribunal també al·lega que la teoria de l'adquisició directa és la que millor encaixa amb el principi d'interpretació restrictiva de les càrregues successòries (antic 110.III CS 1991, actual art. 421-6.3 CCCat), cosa que, de nou, és insuficient per a justificar el canvi de teoria. Ara per ara el TSJC només s'ha pronunciat en sentit favorable a la teoria de l'adquisició directa una sola vegada i en una sentència dictada per una Secció, per la qual cosa la doctrina de la STSJC núm. 47/2012 no constitueix encara jurisprudència als efectes de l'art. 111-2.2 CCCat. Caldria en el futur tenir en compte, per a reforçar la tesi que -encertadament- segueix el TSJC, que en el dret successori català només té la qualitat d'hereva la persona que ha exercit el *ius delationis* i ha acceptat l'herència (arts. 411-5 i 461-1.1 i ss. CCCat). Aquest

²⁴ Llei 40/1991, de 30 de desembre, del Codi de Successions per causa de mort en el Dret Civil de Catalunya.

²⁵ ANDERSON, «Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (juliol-setembre 2018)», *InDret*, núm. 1, 2019, pp. 12-13.

raonament permet descartar la tesi clàssica, perquè és evident que el transmissari mai no ha estat hereu del primer causant.²⁶

4.2. La doble posició de les diferents Sales del TS, segons la matèria afectada

4.2.1. Inicialment: dues liquidacions de l'impost, perquè hi ha dues transmissions

Amb anterioritat a l'any 2012, la jurisdicció contenciosa-administrativa seguia la teoria clàssica. Així doncs, el transmissari havia d'efectuar dues liquidacions de l'Impost de Successions i Donacions (ISD), una per la primera successió (del primer causant al transmissari) i una altra per la segona (del transmissari al transmissari), de manera que, a efectes del càlcul de l'impost, en el cabal relict del transmissari s'hi havien de computar els béns i drets provinents de l'herència del primer causant. En conseqüència, es produïa una doble imposició,²⁷ sens perjudici, és clar, de poder aplicar les bonificacions fiscals corresponents.²⁸

4.2.2. En l'àmbit civil, el transmissari és hereu directe del primer causant

Aquest posicionament de la Sala Tercera del TS, no era diferent del que, com a regla general, seguien aleshores les audiències en l'àmbit civil.²⁹ Un exemple

²⁶ En el mateix sentit, *vid.* MONTSERRAT VALERO, Antonio, «La sucesión iure transmissionis, el concurso de delaciones en un mismo heredero y el impuesto de sucesiones», *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, núm. 622, 1994, pp. 1043-1048.

²⁷ Entre d'altres, la STSJ (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 1^a) núm. 512/2009, de 14 de maig (JUR 2009/40135). En l'àmbit administratiu-tributari, *vid.* les consultes de l'Agència Tributària de Catalunya núm. 63E/12, de 26 d'abril de 2012 i núm. 172E/12, de 29 de juny de 2012. En la doctrina, MONTSERRAT VALERO, «La sucesión iure transmissionis... », pp. 1039-1040.

²⁸ Per exemple, la de l'art. 20.3 de la Llei 29/1987, de 18 de desembre, de l'Impost sobre Successions i Donacions (LISD), que estableix que si uns mateixos béns fossin objecte de dues o més transmissions *mortis causa* a favor dels descendents del causant en un període de deu anys, en la segona i ulteriors transmissions es pot deduir de la base imposable la quota tributària ja satisfeta com a conseqüència de les transmissions precedents.

²⁹ Entre moltes, SAP Alacant (Secció 9^a) núm. 458/2010, de 12 de novembre (AC 2011/672), la SAP Santa Cruz de Tenerife (Secció 3^a) núm. 173/2012, de 9 d'abril (JUR 2012/299340) i la interlocutòria de l'Audiència Provincial de Sevilla (Secció 6^a) de 24 de maig de 1999 (AC 1999/5175). La doctrina posa també de manifest aquesta antiga primàcia de la teoria clàssica; *vid.* GALICIA AIZPURUA, Gorka, «Naturaleza y alcance del derecho de transmisión (ius transmissionis) regulado en el artículo 1006 CC. Comentario a la Sentencia 11 septiembre 2013 (RJ 2013, 7045)», *Cuadernos Civitas de Jurisprudencia Civil*, núm. 95, 2014, p. 253 i RODRÍGUEZ-PALMERO SEUMA, Pablo, «Un intento de superar las tesis sobre situación del

clar és la sentència de l'Audiència Provincial d'Alacant (Secció 9^a) núm. 458/2010, de 12 de novembre.³⁰ La qüestió litigiosa es centrava en si al quadern particional de l'herència de la primera causant s'hi havien d'individualitzar aquelles parts de l'herència que corresponguessin als transmissaris, és a dir, als hereus de l'hereu que havia mort sense acceptar ni repudiar. L'Audiència, seguint la teoria clàssica aleshores hegemònica, entén que en el quadern particional de l'herència de la primera causant no és imprescindible individualitzar les quotes parcionals que seran adjudicades als transmissaris, sinó que és suficient amb assenyalar quina part hauria correspost al transmissari que ja ha mort.

Tanmateix, aquesta sentència va ésser casada per la STS (Sala Civil, Ple) núm. 539/2013, d'11 de setembre.³¹ D'acord amb el TS, el comptador-partidor ha d'individualitzar la quota que correspon a cada transmissari en l'herència del primer causant i ha d'especificar quins són els béns i drets del cabal de la primera causant que els hi són adjudicats, contràriament al que havia establert l'Audiència. El TS basa la seva decisió en què la transmissió de la delació no constitueix «una nova delació hereditària o fraccionament del *ius delationis*» i que, per tant, «no hi ha una doble transmissió successòria o successió pròpiament dita en el *ius delationis*». D'aquesta concisa afirmació se'n desprendria que l'hereu transmissari ha de succeir directament al primer causant.³² És un raonament críptic que ha estat criticat, i no sense raó, com a «exageradament conceptual» i «excessivament indefinit».³³ Per tant, els

heredero del heredero en el marco del artículo 1006 del Código Civil español», *Revista de Derecho*, núm. 9, 2008, p. 14.

³⁰ AC 2011/672.

³¹ RJ/2012/7045.

³² FD 2°, apartat 5.

³³ GALICIA AIZPURUA, «Naturaleza y alcance...», pp. 256-258, qui manifesta la seva preferència per la teoria clàssica. GARCÍA GARCÍA, «Asuntos pendientes...», p. 103; SERRANO DE NICOLÁS, Ángel, «Artículo 1006 Código Civil español: el "mismo derecho" no es el meramente instrumental *ius delationis*», *Revista de Derecho Civil*, núm. 4, 2014, pp. 192-194 i 202-203. En la mateixa línia, PÉREZ RAMOS, Carlos, «¿Qué le pasa a la DGRN con el derecho de transmisión?», *El Notario del Siglo XXI*, núm. 78, 2018 [en línia]. Disponible a: <https://www.elnotario.es/hemeroteca/revista-78/8515-que-le-pasa-a-la-dgrn-con-el-derecho-de-transmision> [Darrera consulta: 24/02/2023]; RIVAS MARTÍNEZ, «Derecho de transmisión...», pp. 776 i 797.

transmissaris son beneficiaris directes de dues successions diferents i individualitzades: la del primer causant i la del transmitent.

El TS tracta de mitigar els efectes de la teoria de l'adquisició directa sobre la capacitat successòria. La sentència assenyala que, com a corollari de la «inalterabilitat i subsistència del *ius delationis*», la capacitat successòria del transmissari respecte del primer causant ha de ser avaluada en el moment en què aquest accepta l'herència del transmitent, contràriament a la regla general segons la qual l'hereu ha de ser capaç per a succeir en el moment de la obertura de la successió (art. 758 CC, art. 412-1 CCCat). En els casos de transmissió de la delació és probable que, depenent del lapse temporal transcorregut entre la mort del primer causant i la mort del transmitent, el transmissari ni tan sols hagués estat concebut en el moment en que es va produir el traspàs del primer causant, el que ordinàriament li impediria succeir-lo.³⁴

4.2.3. El transmissari és hereu directe del primer causant, també a efectes fiscals

Els òrgans administratius tributaris i els tribunals contenciosos-administratius no van adaptar-se de forma immediata a la nova doctrina jurisprudencial civil. De fet, la lectura de les resolucions revela una certa reticència al canvi, tant a Catalunya com a la resta d'Espanya. La majoria continuaven resolent la qüestió d'acord amb els paràmetres de la teoria clàssica. Algunes ho justificaven en una presumpta «especialitat del dret tributari en aquest assumpte»,³⁵ una tesi

³⁴ Contra la necessitat d'apreciar doblement la capacitat del transmissari respecte del transmitent i del causant d'aquest últim, des de la perspectiva d'un partidari de la teoria clàssica, *vid.* GARCÍA GARCÍA, «La sucesión...», p. 205. A la mateixa conclusió hi arriba, des del punt de vista dels partidaris de la teoria moderna, JORDANO FRAGA, «La sucesión...», pp. 323-330. Amb anterioritat, a favor d'apreciar aquesta doble capacitat, ALBALADEJO GARCÍA, «La sucesión...», pp. 956-959 i, últimament, GÓMEZ TABOADA, Jesús, «El laberinto del ius transmissionis», *LaNotaría*, 2021-2022, núms. 1-2, p. 58. En la línia del TS, GETE-ALONSO CALERA, M. Carmen, «Art. 1006 CC», en: CAÑIZARES LASO, Ana (Dir.), *Comentarios al Código Civil*, Tomo III, Valencia, Tirant lo Blanch, 2023, pp. 4651-4655, esp. p. 4654, admet que poden els transmissaris *nondum conceptus* en el moment de la mort del primer causant sí poden succeir-lo.

³⁵ És el cas, per exemple, de les SSTSJ (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª) núm. 853/2016, de 7 de novembre (JUR 2017/50337), núm. 675/2016, de 28 de juny (JUR 2016/240499) i núm. 665/2016, de 23 de juny (JUR 2016/200645). Més enllà de Catalunya, la STSJ Valencia (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 3ª) núm. 1537/2013, de 5 d'octubre (JUR 2014/12234) decideix ignorar el canvi de sentit de la jurisprudència civil, com també ho

que compta amb el suport intel·lectual de part de la doctrina fiscalista, que defensa que el legislador tributari pot redefinir els conceptes civils per adaptar-los als principis de justícia tributària i de capacitat econòmica.³⁶ En aquesta línia, altres resolucions afirmaven que l'administració tributària s'havia de subjectar, exclusivament, a la interpretació i doctrina que respecte del *ius transmissions* han donat els tribunals de l'ordre contenciós-administratiu. A tall d'exemple, la Resolució del Tribunal Econòmic-Administratiu Foral (TEAF) Navarra de 21 de març de 2018 va argumentar que la jurisprudència civil no el vinculava i, a més, va considerar incorrectament que la STS núm. 539/2013 no constituïa jurisprudència, tot i que havia estat dictada pel Ple.

Nogensmenys, algunes resolucions, tant del propi TS com de tribunals superiors, ja havien comptat amb vots particulars favorables a entendre que el transmissor no havia adquirit l'herència del primer causant,³⁷ no de forma distinta a com molt abans havia sostingut entre nosaltres la doctrina civil.³⁸

L'adaptació a la teoria moderna va començar a imposar-se arran de dues consultes vinculants de la Direcció General de Tributs del Ministeri d'Hisenda (DGT) que, seguint la línia del TS, entenen que el transmissari succeeix directament del primer causant, de manera que el valor dels béns i drets de l'herència d'aquest darrer no pot ser inclòs, a efectes fiscals, dins del cabal relict de del transmissor.³⁹ Aquestes dues consultes vinculants van venir seguides

fan alguns òrgans administratius tributaris: vid. la Circular 1/2015, de 17 de març, de la Direcció de l'Agència Tributària d'Andalusia i la resolució del Tribunal Econòmic-Administratiu Foral (TEAF) de Guipúscoa, de 4 de novembre de 2016.

³⁶ Per exemple, CARDONA MARCOS, Marta, «Repercusiones tributarias de la transmisión del *ius delationis* a la luz de la nueva doctrina jurisprudencial emanada de la Sentencia de la Sala I del Tribunal Supremo de 11 de septiembre de 2013», *Revista Quincena Fiscal Aranzadi*, núm. 17, 2017, pp. 6, 25 i 28-32.

³⁷ STS (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª) de 14 de desembre de 2011 (RJ 2012\2758), amb vot particular del magistrat FERNÁNDEZ MONTALVO. Abans, STSJ Andalusia (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª, Sevilla) d'11 d'octubre de 2011 (JUR 2012\17637), amb vot particular del magistrat SANTOS GÓMEZ.

³⁸ MONTSERRAT VALERO, «La sucesión iure transmissions...», pp. 1057-1059: «(...) el transmissari no puede adquirir del transmitente algo que aún no había ingresado en su patrimonio. (...) Por tanto, el tránsito de los bienes del primer causante al transmissari debe estar sujeto a una única liquidación del impuesto de sucesiones. Y siendo consecuentes con lo dicho, tal liquidación debe ser independiente de la liquidación de la herencia del transmitente y, por tanto, la herencia [del primer causante] tampoco se debe sumar a la del transmitente para formar la base imponible del impuesto a pagar por el transmissari».

³⁹ Vid. Consultes vinculants de la DGT núm. V2063-16, de 13 de maig de 2016 i núm. V0537-17, de 2 de març de 2017.

d'altres sentències de Tribunals Superiors de Justícia que, finalment, es van adherir a la teoria de l'adquisició directa.⁴⁰

Ulteriorment, dues sentències de la Sala Contenciosa-Administrativa del TS van posar punt i final al debat sobre la qüestió. La primera és la STS (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2^a) núm. 936/2018, de 5 de juny, que deixa clara la primacia de la teoria directa també en l'àmbit tributari, tot afirmant que la STS núm. 539/2013 «crea jurisprudència directament aplicable».⁴¹ La sentència és rellevant perquè conté una admonició envers a l'òrgan administratiu-tributari que va decidir no tenir en compte la nova jurisprudència civil i afirma que la doctrina per ella assentada és vàlida tant per a les successions *mortis causa* regides pel CC espanyol, com per aquelles que ho siguin pels drets civils comú o especials que contemplin el fenomen de la transmissió de la delació. Poc temps després, la STS (Sala Contenciosa, Secció 2^a) núm. 434/2019, de 29 de març, va reiterar que els béns de l'herència del primer causant només poden ser objecte d'una única liquidació.⁴² A partir de llavors, tant la jurisprudència contenciosa⁴³ com els òrgans administratius⁴⁴ reflectiran l'hegemonia de la teoria segons la qual només hi ha una única

⁴⁰ Per exemple, vegi's les SSTSJ Aragó (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2^a), núm. 115/2018, de 28 de març (JUR 2018/164723) i núm. 158/2018, de 9 de maig. En tots dos casos, el Govern autonòmic va sostenir que el canvi en la jurisprudència civil no tenia perquè influir en les qüestions de naturalesa exclusivament tributària. En canvi, l'Advocacia de l'Estat i la representació dels contribuents afirmaven -encertadament- que, en virtut d'allò previst a l'art. 12.2 de la Llei 58/2003, de 17 de desembre, General Tributària (LGT), era imprescindible tenir en compte el sentit jurídic-civil de la institució entorn a la qual girava la qüestió litigiosa.

⁴¹ RJ 2018/2864. Sentència comentada per PLANAS BALLVÉ, Maria, «La doctrina civilista del ius transmissionis llega, al fin, a la Sala Contenciosa-Administrativa del Tribunal Supremo», *Revista de Derecho Civil*, núm. 1, 2019, pp. 283-295.

⁴² RJ 2019/1307.

⁴³ Per exemple, vegi's STSJ Andalusia (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2^a, Màlaga) núm. 1346/2018, de 20 de juny (JT 2018/943), STSJ Castella i Lleó (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2^a) núm. 683/2018, de 5 de juliol (JUR 2018/255537), STSJ País Basc (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 1^a) núm. 196/2019, de 8 de juliol (JUR 2019/280570), STSJ Valencia (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 3^a) núm. 1762/2019, de 4 de desembre (JUR 2020/17961, STSJ Canàries (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 1^a, Santa Cruz de Tenerife) núm. 108/2020, de 13 de març (JUR 2020/281919) i STSJ Andalusia (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2^a, Granada) núm. 3289/2020, de 27 d'octubre (JUR 2020/365229).

⁴⁴ En el cas de Catalunya, *vid.* les Consultes de l'Agència Tributària de Catalunya núm. 329/18, de 13 de febrer de 2020 i núm. 292/2020, de 15 de juny de 2021.

adquisició, i entendran que els béns de l'herència del primer causant no han de ser computats, també, com si formessin part del cabal relicte del transmissor.

4.2.4 La transmissió de la delació i la prescripció de l'ISD

En l'àmbit de la transmissió de béns *mortis causa*, l'art. 3.1.a) LISD estableix que el fet imposable el constitueix «l'adquisició de béns i drets per herència, llegat o qualsevol títol successori». L'art. 10.1 del Reglament de l'ISD (RISD) ho reitera.⁴⁵ Per tant, un civilista podria pensar que l'obligació de fer front a l'impost només neix un cop la persona cridada ha exercit el *ius delationis*, tot acceptant l'herència (art. 411-5 CCCat) expressament, tàcitament o per imposició legal (arts. 461-4, 461-5 i 461-8 CCCat, respectivament).

No obstant això, la lògica de l'ISD és una altra. L'art. 24.1.a) LISD estableix que en les adquisicions per causa de mort i assegurances de vida, l'impost es meritara el mateix dia en què es produeixi la defunció del causant o assegurat. Per tant, l'obligació fiscal neix encara que el delat no hagi acceptat (i, per tant, adquirit) l'herència.⁴⁶

Es evident, doncs, que la norma resulta aliena als fonaments del dret successori català o en l'àmbit del CC espanyol. Sí que encaixa molt millor, per contra, en els sistemes successoris d'arrel germànica, en els que l'adquisició de l'herència es produeix *ipso iure* en el mateix moment de la mort del causant.

L'asincronia entre la LISD i la normativa civil té la seva raó de ser en un impediment fàctic: els mitjans tècnics i humans de l'administració tributària no sempre permeten efectuar amb exactitud les comprovacions necessàries per a

⁴⁵ Reial Decret 1629/1991, de 8 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament de l'Impost sobre Successions i Donacions.

⁴⁶ En aquest sentit, CARDONA MARCOS, «Repercusiones tributarias...», pp. 8-11 i 31: «Per a que es produeixi el fet imposable basta amb tenir la facultat d'adquirir una herència o llegat derivada de la condició d'hereu o legatari d'una persona. Els cridats a succeir que han rebut la delació serien els subjectes passius, amb independència de que hagin acceptat o no l'herència (...).» En la mateixa línia, *vid.* RUIZ BAÑA, María Luisa, «Reflexiones en torno a las consecuencias tributarias de la transmisión del ius delationis tras la STSJ de Aragón de 9 de mayo de 2018 y de TS de 5 de junio de 2018», *Revista de Derecho Civil Aragonés*, núm. 24, 2018, pp. 246-249. En contra, la STSJ Andalusia (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª, Sevilla) de 19 de març de 2008 (JUR 2009/96466) que, en sentit contrari al parer majoritari, assenyala que la meritació de l'ISD només s'hauria de considerar produïda en el moment d'aquesta acceptació, i no abans.

determinar si una persona ha acceptat o no una transmissió *mortis causa*. En el cas de les acceptacions expresses en escriptura pública, el notari facilita als organismes tributaris tota la informació necessària. Així ho preveu l'art. 32.3 LISD, segons el qual els notaris han de remetre trimestralment una relació o índex comprensiu de tots els documents públics autoritzats que es refereixin a actes o contractes que puguin donar lloc als increments patrimonials gravats per l'ISD. A l'incís primer del mateix precepte, s'estableix idèntica obligació (mensual) a càrrec dels òrgans judicials envers l'administració tributària. A casa nostra, l'art. 67 LISDCat exigeix als notaris amb destí a Catalunya que remetin telemàticament a l'Agència Tributària de Catalunya una còpia de les escriptures públiques autoritzades juntament amb una declaració informativa notarial dels elements bàsics de dites escriptures. Però en el cas de les acceptacions expresses fetes en document privat o de les acceptacions tàcites el ple control és impossible. És per això que, per evitar maniobres fraudulentament consistentes en postergar l'acceptació o ocultar-la a Hisenda, la LISD opta per un criteri objectiu als efectes de determinar la data de venciment del tribut: el moment en que es va produir la mort del *de cuius*.⁴⁷

Aquesta configuració té una incidència directa en el còmput del termini de prescripció del tribut. L'art. 66.a) de la Llei General Tributària (LGT) assenyala que el dret de l'Administració per a determinar el deute tributari mitjançant l'oportuna liquidació prescriu als quatre anys. Tot seguit, l'art. 67.1.I LGT estableix que el *dies a quo* d'aquest termini de prescripció comença a computar-se des del dia següent a aquell en què finalitzi el termini reglamentari per a presentar la declaració o autoliquidació de l'impost. A aquest efecte, els art. 67.1 del RISD i 10 del Reglament català de l'ISD (RISDCat)⁴⁸ estableixen un termini de sis mesos des de la mort del causant per a presentar la declaració. Això significa que, ordinàriament, i llevat que es produeixi la interrupció de la prescripció (art. 68 LGT), l'ISD prescriurà un cop transcorreguts quatre anys i sis mesos des del traspàs del *de cuius*.

⁴⁷ RUIZ BAÑA, «Reflexiones en torno a las consecuencias tributarias...», p. 249.

⁴⁸ Decret 414/2011, de 13 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament de l'impost sobre successions i donacions.

El problema rau, aleshores, en determinar què succeeix quan hi ha una transmissió de la delació. El fet que la jurisprudència civil i contenciosa-administrativa hagin abraçat la teoria de l'adquisició directa pot tenir un efecte perjudicial per a l'erari públic. És probable que, en molts casos, la mort del transmissent hagi tingut lloc un cop ja transcorreguts més de quatre anys i sis mesos des del traspàs del primer causant. Atès que, segons els postulats de la teoria moderna, el transmissari és successor directe i sense intermediaris del primer causant, això comportaria que l'ISD referit a l'herència del primer causant ja hagués prescrit. En aquest cas, l'afortunat transmissari només hauria de fer front al pagament de l'ISD corresponent a l'herència del transmissent.

Part de la doctrina tributària va considerar poc coherent aquest resultat. Per això alguns autors han proposat que quan hi hagi transmissió de la delació s'entengui que l'impost sobre l'herència del primer causant es merita en el moment de la mort del transmissent.⁴⁹ I és precisament aquesta solució la que s'ha acabat imposant en els tribunals i en l'Administració tributària. A Catalunya, la Direcció General de Tributs i Joc de la Generalitat va optar per aquesta via, sobre la base d'allò que estableix l'art. 24.3 LISD:⁵⁰

«Tota adquisició de béns l'efectivitat de la qual estigui suspesa per l'existència d'una condició, un termini, un fideïcomís o qualsevol altre limitació, s'entendrà sempre realitzada el dia que dita limitació desaparegui».

Al parer de la Direcció General, la casuística de la transmissió de la delació podria quedar inclosa en l'expressió «qualsevol altre limitació» encara que, en realitat, quan la delació es transmet no és que l'efectivitat de l'adquisició quedi suspesa; el que succeix, simplement, és que el transmissent mor sense exercir el

⁴⁹ CARDONA MARCOS, «Repercusiones tributarias...», pp. 26-29; RUIZ BAÑA, «Reflexiones en torno a las consecuencias tributarias...», p. 254.

⁵⁰ Vid. Resolució 2/2018, de la Direcció General de Tributs i Joc de la Generalitat de Catalunya, relativa la tractament del dret de transmissió en l'impost sobre successions i donacions.

ius delationis. En qualsevol cas, aquesta interpretació del precepte es també l'ara adoptada per l'Agència Tributària de Catalunya (ATC).⁵¹

La qüestió ha estat objecte d'uns quants pronunciaments per part de la jurisprudència menor. Algunes resolucions consideren que el còmput del termini de prescripció de l'ISD relatiu a l'herència del primer causant ha d'iniciar-se en el moment de la seva mort, i no en el moment del traspàs del transmissent.⁵² En canvi, altres obren la porta a sostenir que la interpretació efectuada per l'ATC i per la Direcció General de Tributs i Joc és correcta i que, per tant, el *dies a quo* del termini de prescripció de l'impost relatiu a l'herència del primer causant ha de ser el moment de la mort del transmissent.⁵³

A aquesta confusió hi contribueix el fet que existeixen pronunciaments contradictoris del TS i del TSJC. Així, el TS va dictar dues providències que deneguen l'admissió a tràmit de sengles recursos per absència d'interès cassacional i en les que s'assenyalava que, en els casos de transmissió de la delació, el *dies a quo* de l'Impost de Successions sobre l'herència del primer

⁵¹ Vegi's les ja abans citades Consultes de l'Agència Tributària de Catalunya núm. 329/18, de 13 de febrer de 2020 i núm. 292/2020, de 15 de juny de 2021. En sengles consultes, l'ATC ressenya que, d'acord amb els arts. 21 LGT, 24.3 LISD i 47.3 RISD, «la data de meritació de l'impost per l'adquisició que fa l'hereu (...) de l'herència del primer causant no pot ser altra que la data de defunció de la segona causant».

⁵² És el cas, per exemple, de les SSTSJ Madrid (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 9^a) núm. 905/2018, de 20 de desembre (JUR 2019/115081) i núm. 120/2022, de 22 de febrer (JUR 2022/129673): «Si el transmissari adquireix directament del primer causant, l'Administració ha de practicar dues liquidacions, una per cada una de les herències a que és cridat el transmissari, sense que es pugui practicar una sola liquidació en la que s'inclouin tant els béns deixats pel primer causant com pel segon. Per això, en el cas examinat (...) no cap practicar la liquidació en relació amb l'herència de [la primera causant], doncs al haver mort el 16 de novembre de 1992, l'Impost de Successions es troba prescrit».

⁵³ STSJ Castella i Lleó (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2^a, Valladolid) núm. 114/2021, de 4 de febrer de 2021 (Recurs contenciós-administratiu núm. 1087/2019). El TSJ Castella i Lleó va apreciar que el termini de sis mesos previst a l'art. 67.1 RISD té sentit en successions que es desenvolupen en circumstàncies normals, però pot resultar insuficient en el cas de processos successoris inhabituals. En el cas litigiós, l'hereu només havia pogut acceptar un cop els seus altres deu cosins (co-transmissaris) van renunciar a l'herència, el que havia ocorregut un cop superat el dit termini semestral. Inicialment, els òrgans tributaris li van imposar un recàrrec del 20% per haver presentat extemporàniament la liquidació de l'ISD. El TSJ revoca el recàrrec imposat sustentant-se en l'art. 24.3 LISD: en aquest cas, no es podia considerar que l'ISD s'hagués meritat fins a la desaparició de totes les limitacions fàctiques que impedièen al transmissari acceptar i adquirir l'herència del transmissent.

causant és el dia en que aquest mor, atès que els efectes de l'acceptació es retrotrauen a dita data.⁵⁴

En canvi, el TSJC ha validat recentment la tesi de l'ATC, en la mesura en que afirma que, als efectes de l'art. 24.3 LISD, s'ha d'entendre que el no exercici del *ius delationis* per part del transmitent suposa «una limitació a l'adquisició dels béns del causant que impedeix la producció del fet imposable» i, per tant, cal concloure que el *dies a quo* de l'Impost de Successions sobre l'herència del primer causant és el dia en que es produeix el traspàs del transmitent.⁵⁵ Per ara, doncs, sembla que la controvèrsia continua.

⁵⁴ Es tracta de les providències del TS (Sala Contenciosa-Administrativa) de 14 d'octubre i 6 de novembre de 2019.

⁵⁵ STSJC (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 1^a) núm. 3032/2022, de 28 de juliol (JUR 2022/292367). Pel contrari, la STSJ Madrid (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 9^a) núm. 576/2022, de 30 de setembre (JUR 2022/354340) continua sostenint que el *dies a quo* és el del dia de la mort del primer causant.

5. L'impacte de la nova jurisprudència civil en l'àmbit registral

5.1. La reticència de la DGSJFP a modernitzar-se

Inicialment, la DGSJFP (aleshores, encara DGRN) va adaptar-se ràpidament a la doctrina establerta en la STS núm. 539/2013. Amb anterioritat a aquesta, la Direcció General exigia que el cònjuge vidu legitimari del transmitent (art. 834 i ss. CC) prestés consentiment als actes de partició i adjudicació de l'herència del primer causant, tot entenent que els béns i drets provinents de la seva herència quedaven integrats en el patrimoni del transmitent arran de l'acceptació per part del transmissari.⁵⁶ Un cop el TS adopta la teoria moderna, la Direcció General deixa d'exigir l'aquiescència del dit cònjuge vidu.⁵⁷

No obstant això, la DGSJFP va deixar de mostrar la seva adhesió a la teoria de l'adquisició directa poc temps després. El canvi comença a intuir-se ja en la RDGRN núm. 9718/2017, de 26 de juliol de 2017,⁵⁸ encara que no es materialitza fins un temps després, quan, l'any 2018, la Direcció General entén que cal que el fill legitimari del transmitent, a qui aquest ha deixat un llegat de part alíquota en pagament de la seva llegítima estricta (art. 808 CC), intervingui en la partició de l'herència del primer causant.⁵⁹ La DGSJFP és conscient que la decisió contradiu la jurisprudència del TS, i intenta justificar-se adduint que en el cas dirimit davant del TS en la sentència de 2013 no hi havia cap

⁵⁶ *Vid.*, per totes, RDGRN de 22 d'octubre de 1999, en la que s'afirmava que els béns i drets de l'herència del primer causant si quedaven gravats per l'usdefruit legitimari del cònjuge vidu del transmitent.

⁵⁷ Resolucions de la Direcció General de Registres i del Notariat núm. 4552/2014, de 26 de març de 2014, núm. 8082/2014, d'11 de juny i núm. 11456/2014, de 6 d'octubre de 2014. La regla, però, no era absoluta, en tant que si la vídua del transmitent ja havia intervingut d'inici en les operacions de partició i adjudicació de l'herència del primer causant, sí esdevé necessari el seu consentiment quan anys després s'hagi d'atorgar una escriptura pública d'adició a la partició com a conseqüència d'haver omès involuntàriament la inclusió d'un bé al cabal relicte (RDGRN núm. 407/2015, de 9 de juny de 2015, RJ 2015/3619).

⁵⁸ RJ 2017/5861.

⁵⁹ RDGRN núm. 1323/2018, de 22 de gener de 2018 (RJ 2018/222).

legitimari del transmitent. En concret, l'argument de la Direcció General (amb crítica al TS inclosa) és el següent:

«Retornando a la STS núm. 539/2013 (...) todo apuntaría a que los bienes del primer fallecido transitan directamente desde su patrimonio relicto hasta el de los transmisarios. Si bien esta solución pudiera parecer la más sencilla, al eliminar intermediarios y sucesivas aceptaciones y particiones, parece que podría chocar con varios fundamentos del sistema sucesorio instaurado en el CC.

[...] Sin que ello suponga una ruptura de la doctrina fijada por la STS núm. 539/2013, que se limita a explicar que el *ius delationis* no se fragmenta o se divide en dos sucesiones, y confirmada como tal dicha premisa, debemos señalar en el ámbito práctico que (...) está claro que se acepta o repudia la herencia del causante directamente por parte del transmisario, pero eludir la inclusión de los bienes procedentes de la herencia del [primer] causante en la propia del transmitente resultaría de todo punto inaceptable, ya que implicaría una sucesión independiente, ajena a las normas de la legítima y de la voluntad del testador como ley que ha de regir la sucesión»

És evident que la solució adoptada per la DGJSFP comporta un retorn a la teoria clàssica.⁶⁰ Aquest retorn es justifica en la necessitat de protegir la llegítima, cosa que fa indispensable limitar els efectes de la teoria de l'adquisició directa. Així ho evidencia que la Direcció General afirmi posteriorment que, encara que els transmissaris repudiïn l'herència del primer

⁶⁰ Així ho han afirmat, entre d'altres, els notaris MARIÑO PARDO, Francisco, «De nuevo sobre el derecho de transmisión. La RDGRN de 22 de enero de 2018», *Iurisprudente*, [en línia]. Disponible a: <http://www.iurisprudente.com/2018/02/de-nuevo-sobre-el-derecho-de.html> [Darrera consulta: 26/1/2023] i CABANAS TREJO, Ricardo. «¿Qué le pasa a la Administración tributaria con el derecho de transmisión? O mejor ¿qué le podrá pasar cuando descubra qué dice ahora la DGRN sobre el derecho de transmisión?», *Revista El Notario del Siglo XXI*, núm. 94, pp. 4-5. Aquest últim considera que la DGRN va incórrer en una petició de principi al afirmar que el transmissari és successor directe del causant i, simultàniament, sostenir uns raonaments que contradiuen aquesta premissa inicial, atès que la Direcció afirma que els béns i drets provinents de l'herència del primer causant recauen, a efectes de la llegítima, en la massa hereditària del transmitent.

causant, el valor de la seva herència ha de ser tingut en compte als efectes del càlcul de la llegítima dels descendents del transmissor:⁶¹

«Este Centro Directivo estima que la obligada protección de los herederos forzosos exige entender que, a efectos de determinar el importe de la legítima, el *ius delationis* también se computa, porque en sí es susceptible de valoración económica por lo mismo que es susceptible de venta (art. 1000.1º CC). Aunque el transmisario que ejercita positivamente el *ius delationis* adquiere la condición de heredero directamente del primer causante, su contenido viene delimitado por la vocación al transmitente; al formar tal derecho parte de la herencia del transmitente, con ese derecho -y, por ende, con la herencia del primer causante- debe satisfacerse a los legitimarios del transmitente»

Aquesta deriva de la DGSJFP cap a la teoria clàssica va provocar que fos impugnada una de les resolucions en què afirmava que els legitimaris del transmissor havien d'intervenir en la partició de l'herència del primer causant i que era necessari computar el valor econòmic del *ius delationis* als efectes del càlcul de la seva llegítima.⁶² La resolució va ser revocada per l'Audiència Provincial de València, que va considerar que la DGJSFP s'havia apartat indegudament de la doctrina establerta pel TS.⁶³

Això no obstant, la DGSJFP continua emetent resolucions en què, tot i que afirma seguir la teoria de l'adquisició directa, en realitat aplica solucions pròpies

⁶¹ Així s'explicita en les RDGRN núm. 4282/2018, de 12 de març (RJ 2018/1208), núm. 6330/2018, de 25 d'abril de 2018 (RJ 2018/5752), núm. 10165/2018, de 5 de juliol de 2018 (RJ 2018/3488), núm. 14163/2018, de 28 de setembre de 2018 (RJ 2018/4126); així com a la RDGSJFP núm. 2511/2021, de 3 de febrer (RJ 2021/516).

⁶² RDGRN núm. 6452/2019, d'11 d'abril de 2019 (RJ 2019/1594).

⁶³ SAP València (Secció 11ª) núm. 114/2021, de 22 de març (JUR 2021/189169): «La DGRN, aunque en un principio parece que sigue la doctrina del Tribunal Supremo (...) en realidad la obvia (...) tanto la resolución de la DGRN como la Sentencia recurrida se apartan de ella (...) La transmisión directa de la herencia de la causante al transmisario implica la innecesaria llamada a la partició de la herencia de la [primera causante] de la esposa [del transmissor], dada su condición de legitimaria como usufructuaria de la cuota viudal (...) ya que los bienes de la primera herencia no han entrado en la herencia del transmissor».

dels postulats de la teoria clàssica.⁶⁴ Res no fa pensar que la Direcció General abandonarà la seva posició d'íscola, almenys en el curt termini.

5.2. Crítica

La doctrina registral de la DGSJFP sembla un *tertium genus* entre la teoria clàssica i la teoria moderna de la transmissió de la delació. És així perquè, d'una banda entén que el transmissari és hereu directe del primer causant, però d'una altra considera que la deguda protecció de la llegítima exigeix la participació dels legitimaris del transmissari en les operacions de partició i adjudicació de l'herència del primer causant. I, encara més important, la DGSJFP afirma que el valor econòmic del *ius delationis* ha de computar-se en el càlcul de la llegítima dels legitimaris del transmissari, fins i tot quan el transmissari no hagi acceptat l'herència del primer causant.

La DGSJFP només aplica sense traves la teoria de l'adquisició directa a l'hora de concloure que el fideïcomís ordenat pel transmissari no pot gravar els béns i drets provinents de l'herència del primer causant.⁶⁵ Això no fa sinó evidenciar que l'antagonisme de la Direcció General quant als efectes de l'adquisició directa ve motivat, principalment, per la necessitat de defensar la llegítima. Quan aquesta no està en joc, la DGSJFP no té cap problema en seguir la teoria moderna.

⁶⁴ És el cas de la RDGSJFP núm. 9672/2021, de 26 de maig (RJ 2021/3473). Per a una crítica de la posició adoptada per la DGSJFP en aquesta resolució, vegi's el blog de Miguel PRIETO ESCUDERO, el notari autoritzant que va recórrer la qualificació negativa del registrador davant la Direcció General. *Vid.* PRIETO ESCUDERO, Miguel, «RDGSJyFP de 26 de mayo de 2021 sobre el cónyuge viudo del segundo causante y el derecho de transmisión», *Justito el Notario* [en línia]. Accessible a: <https://justitonotario.es/rdgsjyfp-26-mayo-2021-conyuge-viudo-segundo-causante-derecho-transmision/> [Darrera consulta: 30/12/2022]. Sobre la mateixa resolució, vegi's també MARIÑO PARDO, Francisco, «La Resolución DGSJFP de 26 de mayo de 2021: el consentimiento del viudo del transmitente a la partición del primer causante y su causa (o de cómo proteger a quien no quiere que le protejan)», *Iurisprudente* [en línia]. Accessible a: <http://www.iurisprudente.com/2021/06/la-resolucion-dgsjfp-de-26-de-mayo-de.html> [Darrera consulta: 27/1/2023].

⁶⁵ Així es desprèn de la RDGRN núm. 9484/2019, de 5 de juny (RJ 2019/2530) que, de fet, resol en idèntic sentit a la ja esmentada STSJC núm. 47/2012, de 12 de juliol (*vid.* apartat 4.1. anterior).

Aquesta doctrina registral és susceptible de crítica. El fet que la DGSJFP consideri que el valor del *ius delationis* s'ha de computar en l'herència del transmissent, fins i tot i encara que el transmissari hagi decidit repudiar l'herència del primer causant, té un efecte absolutament pernicios: priva *de facto* al transmissari de poder decidir lliurement si accepta o no l'herència del primer causant.

D'acord amb aquesta doctrina, si els transmissaris repudien l'herència del primer causant, hauran d'abonar als legitimaris del transmissent un *quantum* que haurà de calcular-se sobre un *relictum* superior al que realment rebran els propis transmissaris. Cal preguntar-se, a més, si la DGSJFP hauria optat per aquesta mateixa solució en el cas que l'herència del primer causant fos una *hereditas damnosa* i, per tant, la seva computació al cabal del transmissent perjudicés als legitimaris en comptes de beneficiar-los.

5.3. La DGDEJ sí que es modernitza, i fins a les últimes conseqüències

Fins fa pocs anys, les resolucions de la DGDEJ en matèria de transmissió de la delació s'havien limitat a afirmar la prevalença de l'anomenat *ius transmissionis* sobre la substitució vulgar⁶⁶ i a aclarir que l'acceptació tàcita del cridat a succeir impedeix que es produeixi la transmissió de la delació.⁶⁷

⁶⁶ Resolucions de la DGDEJ de 25 de novembre de 2005 (JUR 2007/87347) i 31 de maig de 2010. En matèria de successió abintestat, vegi's la RDGDEJ de 4 de juliol de 2011 (JUR 2011/263172) comentada per MARSAL GUILLAMET, Joan, «Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (març 2011-juliol 2011), *InDret*, núm. 4, 2011, pp. 7-10.

⁶⁷ RDGDEJ de 17 de març de 2008, publicada al DOGC núm. 5107, de 9 d'abril de 2008 (JUS/1019/2008). En l'àmbit jurisprudencial, però també referent a la interrelació entre l'acceptació tàcita i la transmissió de la delació, *vid.* SAP Barcelona (Secció 1^a) núm. 472/2009, de 10 de novembre (ECLI:ES:APB:2009:11183), que dirimeix un supòsit en que es dubtava sobre si la primera cridada a l'herència l'havia acceptat tàcitament o no, la qual cosa esdevenia necessària per determinar si la delació ja havia quedat extingida o si havia fet trànsit a les mans del transmissari.

L'any 2018 la DGDEJ es va pronunciar, per primera i -fins ara- única vegada, sobre els efectes de l'adopció de la teoria de l'adquisició directa.⁶⁸ En el cas dirimit per la Direcció General, la transmitent va morir casada, tenia un fill i no havia atorgat testament, motiu pel qual el seu marit va esdevenir usufructuari universal (ex art. 442-3.1 CCCat). Es plantejava, doncs, si aquest cònjuge vidu usufructuari havia de concórrer a les operacions particionals de l'herència del primer causant.

L'escriptura pública de partició va ser atorgada sense el concurs del marit usufructuari. Posteriorment, el registrador va denegar la inscripció al considerar que l'usdefruit vidual incloïa els béns i drets provinents de l'herència del primer causant. Finalment, la DGDEJ revoca la qualificació negativa del registrador. La Direcció General entén que, d'acord amb l'ara hegemònica teoria de l'adquisició directa, no es pot considerar que l'usdefruit vidual abasta els béns del primer causant, atès que aquests no van ésser mai realment adquirits per la transmitent. És palès que, com ha assenyalat ANDERSON, ara per ara la DGDEJ porta la teoria moderna fins a les seves últimes conseqüències.⁶⁹ És normal, doncs, defensar a Catalunya que el *ius delationis* no té valor patrimonial i, conseqüentment, que no ha de ser computat en el càlcul de la llegítima dels legitimaris del transmitent. Aquesta solució no sols és la que millor convé a un sistema que progressivament fa reformes que afebleixen la llegítima,⁷⁰ sinó que és la que ja ha seguit alguna sentència a Catalunya⁷¹ i la que és més conforme

⁶⁸ RDGDEJ de 28 de setembre de 2018, publicada al DOGC núm. 7724, d'11 d'octubre de 2018 (JUS/2291/2018).

⁶⁹ ANDERSON, «Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (juliol-setembre 2018)», *InDret*, núm. 1, 2019, pp. 12-13.

⁷⁰ Recentment, *vid.* Avantprojecte de Llei d'actualització, incorporació i modificació de determinats articles del Codi civil de Catalunya (200-00010/13), publicat al Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya (BOPC), núm. 457, de 19 de desembre de 2022, pp. 18-44, esp. pp. 36-39 i 41; accessible a: <https://www.parlament.cat/document/bopc/315759704.pdf> [Darrera consulta: 14/2/2023]. Com s'assenyala a l'apartat «Estructura i contingut», subapartat «Llibre IV» de l'exposició de motius, la Conselleria de Justícia ha considerat oportú «aprofundir en la línia gradualista d'erosió de la llegítima encetada a la Llei 10/2008». Si la reforma s'aprova, es debilitarà la llegítima dels progenitors, es reduirà el termini de prescripció de la pretensió per reclamar la llegítima i el seu suplement (passant dels deu anys actuals a només quatre) i s'invertirà la càrrega de la prova en el cas de que la causa de desheretament invocada pel causant sigui l'absència de relació familiar entre aquest últim i el legitimari.

⁷¹ Es tracta de la SAP Barcelona (Secció 16ª) núm. 419/2014, de 17 de setembre (JUR 2014/266448), que fins ara és la única sentència dels tribunals catalans que ha tractat aquest problema concret.

amb la tradició jurídica catalana, que ha de servir per a interpretar i integrar el nostre dret.⁷² (art. 111-2.1 CCCat).

⁷² Vid. CANCERIO, Iacobo, *Variae resolutiones iuris Caesari et Pontificii*, Pars Tertia, Lugduni, sumptibus Ioannis Pillehotte, 1618, Cap. XXI, p. 456, paràgrafs núm. 156-157. Al capítol XXI «De Transmissionibus», el jurista català Jaume CÀNCER afirma que la delació no pot ser objecte de valoració i còmput a efectes del càlcul de la llegítima sobre l'herència del transmissent, atès que, més que un dret pròpiament dit, el *ius delationis* constitueix una mera facultat d'accés a l'herència («cum sit potius mera facultas, & potentia adeundi, quam merum ius»). Per això conclou que, en realitat, l'herència del primer causant mai va pertànyer al transmissent, que va morir sense acceptar-la ni repudiar-la. Per tant, el seu valor no ha de ser computat a efectes de càlcul de la llegítima: «Ob quod subdit, id quod transmittitur, non esse de haereditatis transmittentis, quo ad hoc ut augeam haereditatem: quia ius adeundi non est in bonis nostris taliter quod aestimationem recipiat, ex eo quod possim non acquirere. Hoc intellige respectu computationis, legitimae: quia in computatione legitimae, non computantur, nisi ea, quae reperiuntur in bonis tempore mortis defuncti». També porten a col·lació l'autor, per reforçar la manca de valor patrimonial de la delació, GINEBRA MOLINS; MATEO BORGE, «Sobre la computación...», pp. 361-362 i 370.

6. Conseqüències de l'adquisició directa per part del transmissari

Partint de que la teoria de l'adquisició directa és la més conforme amb el Dret Civil català, dono ara una breu resposta a algunes de les qüestions pràctiques irresoltes que deriven de la nova hegemonia de la teoria moderna i que encara no han estat plantejades davant els tribunals.

6.1. Llegítima

Com he ressenyat anteriorment, l'adopció de la teoria de l'adquisició directa té un impacte directe en el càlcul de la llegítima a la que tenen dret els legitimaris del transmitent. En aquest sentit, i per les raons ja exposades, considero que - en el marc del Dret Civil català- ha d'entendre's que el *ius delationis* no té un valor patrimonial que pugui ser objecte de còmput a efectes de la llegítima.

Com assenyalava CÀNCER, la delació gairebé és més una mera facultat d'accés a l'herència que un dret pròpiament dit. El progressiu afebliment de la llegítima en el nostre dret no fa sinó corroborar que aquesta interpretació és la més conforme amb la voluntat del legislador. A més, aquesta conclusió és l'única compatible amb els postulats de la teoria moderna, segons la qual els béns i drets del primer causant passen directament a mans del transmissari. Per tant, considero que els tribunals catalans haurien de seguir la línia resolutòria ja iniciada per l'Audiència Provincial de Barcelona.⁷³

6.2. Capacitat successòria

A diferència de la teoria clàssica, la teoria de l'adquisició directa exigeix al transmissari la coneguda com a «doble capacitat» successòria. Aquest ha de ser capaç per a succeir tant al transmitent com al primer causant. Els arts. 412-1, 412-2 i 461-13 CCCat no contempen cap una regla específica sobre la capacitat successòria del transmissari. Ordinàriament, doncs, haurem d'estar a la regla general dels arts. 412-1 i 412-2 CCCat: la persona física no concebuda

⁷³ Vid. la sentència citada a la nota 71 anterior.

i la persona jurídica no constituïda en el moment de la mort del causant no podran succeir-lo.

És innegable, però, que l'aplicació estricta de les normes generals sobre capacitat successòria pot portar, en determinats casos en que té lloc la transmissió de la delació, a resultats que poden ser percebuts com a injustos o inequitatius. És molt possible que hagi transcorregut un considerable lapse temporal entre la defunció del primer causant i la mort del transmissari. Per tant, podria donar-se el cas de que el transmissari no hagués estat concebut ni hagués nascut en el moment en què es va produir el traspàs del primer causant, i per tant no podria acceptar la seva herència, el que resulta particularment difícil de justificar en aquells casos en que el transmissari és descendent del transmissari i del primer causant. Aquest és l'únic punt negatiu destacable de la teoria de l'adquisició directa.

És per això que ALBALADEJO ja va mostrar-se partidari de contemplar una excepció com la prevista a l'art. 462.3º del Codi Civil italià,⁷⁴ que permet que «rebin per testament els fills d'una determinada persona que visqui al moment de la mort del testador, encara que no hagin estat concebuts»⁷⁵. El precepte italià resulta d'aplicació amb caràcter general, però a altres ordenaments es preveuen excepcions similars per a l'específic supòsit en que tingui lloc un supòsit de transmissió de la delació, com és el cas de l'art. 962 del vigent Codi Civil xilè.⁷⁶

⁷⁴ ALBALADEJO GARCÍA, «La sucesión...», p. 959.

⁷⁵ Art. 462 CC Itàlia. Capacità delle persone fisiche: «Sono capaci di succedere tutti coloro che sono nati o concepiti al tempo dell'apertura della successione. Salvo prova contraria, si presume concepito al tempo dell'apertura della successione chi è nato entro i trecento giorni dalla morte della persona della cui successione si tratta. *Possono inoltre ricevere per testamento i figli di una determinata persona vivente al tempo della morte del testatore, benché non ancora concepiti.*»

⁷⁶ Art. 962 CC Xile: «Para ser capaz de suceder es necesario existir al tiempo de abrirse la sucesión; *salvo que se suceda por derecho de transmisión, según el artículo 957, pues entonces bastará existir al abrirse la sucesión de la persona por quien se transmite la herencia o legado (...).*»

Ara per ara, ni la doctrina ni la jurisprudència catalanes han efectuat cap interpretació correctora.⁷⁷ Qui sí ho ha fet és el TS, que a la sentència en que va adoptar la teoria de l'adquisició directa va apostar per modular l'impacte de la teoria directa quan estableix que, com a «corol·lari de la ineralterabilitat i subsistència del *ius delationis*» la capacitat successòria del transmissari respecte del primer causant ha de ser avaluada en el moment en que aquest accepta l'herència del transmissari.⁷⁸ Veurem, doncs, si els tribunals catalans adopten un criteri similar.

6.3. Indignitat i inhabilitat per a succeir.

En el Dret Civil català vigent, l'art. 412-8.3 CCCat exigeix que el transmissari no hagi incorregut en cap causa d'indignitat respecte del primer causant, atès que això determinaria «la ineficàcia del dret de transmissió». Aquesta previsió legal fa que no existeixin dubtes a resoldre en matèria d'indignitat.⁷⁹

En canvi, el precepte no assenyalava si aquesta mateixa exigència també s'estén a la inhabilitat successòria (art. 412-5 CCCat). Sembla, doncs, que el silenci del precepte dona a entendre que les causes d'inhabilitat no resulten d'aplicació al transmissari. Aquesta interpretació té sentit si es té en compte que la finalitat de les normes sobre inhabilitat successòria és preservar la llibertat de testar i prevenir una possible captació de la voluntat del causant per part d'una persona que es troba en una situació de prevalença sobre ell (el notari, el confessor religiós, el tutor, la persona que cuida al *de cuius* durant els seus

⁷⁷ DEL POZO CARRASCOSA *et alii*, «Derecho Civil de Cataluña...», p. 515, es plantegen si és realment necessari que el transmissari ja hagi nascut o hagi estat concebut quan té lloc l'obertura de l'herència del primer causant. Els autors afirmen que, si partim de la base de que el transmissari succeix directament al primer causant, només seria lògic exigir a aquell que tingui capacitat per a succeir-lo, i aquesta capacitat, per regla general, només la té qui a la mort del causant ja ha nascut o ha estat concebut. No obstant, els autors admeten que es tracta d'una «qüestió discutible» i finalment no es pronuncien ni en un ni en altre sentit.

⁷⁸ En aquest sentit, en el marc del Dret civil aragonès, *vid.* BAYOD LÓPEZ, María del Carmen, «Incidencia del derecho de transmisión en las Instituciones aragonesas: efectos prácticos», *Actas de los XXIV encuentros del Foro de Derecho Aragonés*, Saragossa, 2015, pp. 65, qui és partidària del criteri moderador introduït pel TS.

⁷⁹ *Vid.* GÓMEZ POMAR, Fernando, «Art. 412-8 CCCat», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dir.), *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. I, Barcelona, Atelier, 2009, pp. 133-135.

últims anys de vida...).⁸⁰ El transmissari no té accés al *ius delationis* perquè ho hagi ordenat el primer causant, sinó com a conseqüència indirecta de la voluntat del transmissari o, en el seu cas, en virtut de les normes de la successió abintestat. Per tant, la hipotètica ascendència que el transmissari pugui haver tingut sobre el primer causant resulta, en la immensa majoria dels casos, completament negligible, el que determina la inaplicació de les normes sobre inhabilitat.⁸¹

6.4. Col·lació

La teoria de l'adquisició moderna permet donar una solució simple i efectiva en matèria de col·lació. D'acord amb aquesta teoria, el transmissari és hereu en dos successions que, malgrat la seva interconnexió, esdevenen dos processos successoris completament separats. El transmissari és hereu directe de tots dos *de cuius*: primer causant i transmissari. Per tant, en cas de que concorrin els requisits previstos en els arts. 464-17 i ss. CCCat, el transmissari només haurà de col·lacionar els béns donats pel primer causant en la primera herència i, correlativament, es veurà obligat a col·lacionar les donacions que va rebre de mans del transmissari en la segona herència.⁸²

6.5. Abast dels fideïcomisos i dels usdefruits ordenats per la llei o pel transmissari.

Novament, la teoria de l'adquisició directa ens brinda una solució unívoca. En la mesura en que el transmissari és hereu *recta via* del primer causant, els actius

⁸⁰ Vid. ARNAU RAVENTÓS, GINEBRA MOLINS, TARABAL BOSCH, «Dret de Successions...», pp. 62-63 i DEL POZO CARRASCOSA *et alii*, «Derecho Civil de Cataluña...», pp. 461-463.

⁸¹ Així ho consideren DEL POZO CARRASCOSA *et alii*, «Derecho Civil de Cataluña...», pp. 514-515: «el motivo de la irrelevancia de la inhabilitad en el *ius transmissionis* radica en la aleatoriedad de la concurrencia de la causa, lo que podría dar lugar a resultados indeseados. Así, por ejemplo, cuando el primer causante otorga testamento ante un determinado notario no puede prever que, quizás, en virtud del *ius transmissionis*, este notario le acabará sucediendo mortis causa; resulta perfectamente justificado que, en este caso, el legislador no aprecie la causa de inhabilitad.». Vid. també BOSCH CAPDEVILA, «Art. 1006...», p. 1531. En idèntica línia es pronuncia també BAYOD LÓPEZ, «Incidencia del derecho de transmisión...», p. 65: «(...) dada la aleatoriedad por la que el transmisario llega a ser heredero del disponente, no le [son] aplicables las causas de incapacidad relativa (art. 475 CDFR)».

⁸² Vid., en el marc del CC, RIVAS MARTÍNEZ, «Derecho de transmisión...», pp. 779 i 807 i GALICIA AIZPURUA, «Naturaleza y alcance...», p. 253. En el mateix sentit, des del Dret Civil aragonès, BAYOD LÓPEZ, «Incidencia del derecho de transmisión...», p. 65.

de que formaven part del cabal relicte del primer causant mai van arribar a integrar-se en el patrimoni del transmitent. Conseqüentment, no és possible que aquests actius quedin gravats pel fideïcomís ordenat pel transmitent. Per tant, el transmissari ha de ser hereu pur i lliure dels béns i drets provinents de l'herència del primer causant. Aquesta solució no només és la que deriva de la teoria moderna, sinó que, com assenyala el TSJC, es també la que s'adequa en major grau al principi d'interpretació restrictiva de les càrregues hereditàries (art. 421-6.3 CCCat) i dels fideïcomisos (art. 426-14 CCCat). És significatiu que aquest sigui l'únic punt en que la doctrina jurisprudencial del TSJC i la doctrina registral de la DGSJFP coincideixin totalment.

La mateixa lògica és aplicable, al meu parer, a l'abast de l'usdefruit universal que el propi transmitent hagi pogut ordenar, així com en relació amb l'usdefruit viudal universal previst en seu de successió abintestat (art. 442-3.1 CCCat). Aquest eventual usdefruit només s'estendrà sobre els béns i drets presents al cabal relicte del transmitent en el moment de la seva mort, però mai abastarà els actius de l'herència del primer causant. Per tant, esdevé innecessari que l'usufructuari de l'herència del transmitent hagi de prestar el seu consentiment a les operacions particionals relatives a l'herència del primer causant.

7. Transmissió, fideïcomisos i substitució preventiva de residu

L'ordenament successori català articula una sèrie d'instituts que habitualment han estat considerats els remeis tradicionals o típics per a evitar el joc del dret de transmissió. Es tracta de les substitucions fideïcomissàries (art. 426-1 i ss. CCCat), el fideïcomís de residu (arts. 426-51 a 426-58 CCCat) i la substitució preventiva de residu (art. 426-59 CCCat).⁸³

7.1. La substitucions fideïcomissàries ordinària i de residu

Tant la substitució fideïcomissària ordinària com el del fideïcomís de residu exclouen que l'hereu fiduciari pugui transmetre la delació als seus propis successors. El fideïcomís comporta una crida successiva a l'herència, de manera que els béns i drets de la mateixa són adquirits pel fideïcomissari sense solució de continuïtat, un cop vençut el termini o complida la condició fixada pel causant fideïcomitent (art. 426-6.1 CCCat).

L'art. 426-8 CCCat exclou expressament el joc del dret de transmissió en les substitucions fideïcomissàries.⁸⁴ Així, si el fiduciari cridat no arriba a ser hereu no podrà, en el cas de morir sense acceptar ni repudiar, transmetre la delació als seus hereus. Si el causant ha previst un substitut vulgar pel fiduciari, serà aquest qui rebi la delació. Alternativament, a manca d'aquesta designació de substitut vulgar, la delació passarà necessàriament al fideïcomissari. Si el precepte preveu aquest resultat i exclou expressament el dret de transmissió (art. 426-8.3 CCCat) és precisament perquè el legislador considera que la substitució vulgar ja es troba inclosa en les substitucions fideïcomissàries:

⁸³ Les RDGDEJ núm. 359/2006, de 26 de novembre (JUR/2007/87347) i de 31 de maig de 2010 (DOGC núm. 5763, de 18 d'octubre de 2010) indiquen que, a efectes d'excloure la transmissió de la delació, el causant té «al seu abast les substitucions fideïcomissàries, les fideïcomissàries de residu o fins i tot les preventives de residu, regulades de manera àmplia, completa i detallada (...)».

⁸⁴ GINER GARGALLO, Antoni, «Art. 426-8 CCCat», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dirs.), Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, Vol. I, Barcelona, Atelier, 2009, p. 543.

s'entén que el testador volia que el fideïcomissari rebés els béns atribuïts encara que el fiduciari mai hagués arribat a adquirir-los.⁸⁵

7.2. La substitució preventiva de residu

Les resolucions de la DGDEJ entenen que la substitució preventiva de residu (art. 426-59 CCCat) és un dels mecanismes clàssics que el testador té al seu abast per a excloure la transmissió de la delació. No obstant, una interpretació literal de l'art. 426-59 CCCat podria portar a la conclusió contrària. D'acord amb el tenor del precepte, la delació a favor dels substituïts preventius de residu només es produeix si l'hereu o el legatari substituït han mort "sense deixar successor voluntari". Per tant, per exemple, si l'hereu substituït va morir amb un testament atorgat abans de la mort del causant, la substitució preventiva de residu ja no operaria i podria tenir lloc la transmissió de la delació a favor dels hereus del substituït. Aquesta és, de fet, la doctrina que es desprenia de la RDGDEJ de 18 de setembre de 2014⁸⁶, en la que s'afirmava que quan la substitució preventiva de residu esdevé ineficaç perquè el substituït va morir havent fet testament (i sense acceptar l'herència del causant) sí que es pot produir la transmissió de la delació. Com va assenyalar ANDERSON, la DGDEJ entenia que la substitució preventiva de residu només exclou el *ius transmissionis* quan aquesta arriba a desplegar efectes, és a dir, quan el substituït mor sense deixar hereus voluntaris.⁸⁷

⁸⁵ Al fil del dret anterior al Llibre IV, *vid.* MARSAL GUILLAMET «Les substitucions...», pp. 697 i 700. Al CC espanyol, el resultat és el mateix: així ho reconeix la RDGSJFP de 15 de juliol de 2021 (BOE núm. 180, de 29 de juliol de 2021, pp. 91641 a 91652), atès que, mitjançant la substitució fideïcomissària, el testador ja ha plasmat la seva voluntat de que els seus béns acabin definitivament en poder dels fideïcomissaris. Comparteix aquesta doctrina MARTÍNEZ DE AGUIRRE Y ALDAZ, Carlos, «La delación», en: CÁMARA LAPUENTE, Sergio (Coord.), *Curso de Derecho Civil, V, Derecho de Sucesiones*, Madrid, Edisofer, 2022, § 20, p. 78. Al mateix resultat arriba el dret austríac, SAILER, Hansjörg, «§ 608», a: FENYVES, Attila; KERSCHNER, Ferdinand; VONKILCH, Andreas (Coords.), *ABGB, 3. Auflage des von Heinrich Klang begründeten Kommentars*, §§ 552-646, Viena, Verlag Österreich, 2017, § 10, p. 353.

⁸⁶ Publicada al DOGC núm. 6717, de 30 de setembre de 2014. Va ser comentada per PLANAS BALLVÉ, Maria, «Dret de transmissió versus substitució preventiva de residu. Comentari de la RDGDEJ de 18 de setembre de 2014», *Revista Catalana de Dret Privat*, núm. 15-2, 2015, pp. 247-254.

⁸⁷ ANDERSON, Miriam, «Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (juliol-setembre 2014)», *InDret*, núm. 1, 2015, p. 19.

No obstant, aquesta doctrina registral ha variat arrel de la RDGDEJ d'11 de març de 2022⁸⁸. D'acord amb la interpretació de dita resolució, la substitució preventiva de residu sí esdevindria ara un remei totalment idoni per a evitar el joc de la transmissió de la delació. Segons la nova interpretació, la substitució preventiva de residu només operarà quan l'hereu substituït no atorgui, amb posterioritat a l'acceptació de l'herència, un instrument successori en el que disposi dels béns i drets provinents del cabal relicte del causant substituït. Per tant, no evitarien el desplegament dels efectes de la substitució preventiva de residu les institucions d'hereu o de llegat contingudes als instruments successoris atorgats pel substituït amb anterioritat a l'acceptació de l'herència del causant.

Així, tota vegada que -d'acord amb la DGDEJ- ara seria obligat que l'hereu substituït arribi a acceptar l'herència i a atorgar un testament posterior per tal que la substitució preventiva de residu no desplegui efectes, no tindrà mai lloc la transmissió de la delació. En cas que l'hereu substituït accepti i atorgui posteriorment un instrument en que disposi dels béns provinents del causant substituït, la delació haurà quedat extingida per l'acceptació. A més, la substitució preventiva ja no operarà. Alternativament, si l'hereu mor sense haver acceptat i/o sense haver disposat ulteriorment *mortis causa* dels béns heretats en un instrument successori posterior a l'acceptació, l'herència del causant farà sempre trànsit als substituïts preventius.⁸⁹ Per tant, l'hereu substituït no estarà, en cap dels dos escenaris possibles, en situació de transmetre la delació als seus propis hereus.

⁸⁸ JUS/702/2022; DOGC núm. 8630, de 21.3.2022. Comentada per ANDERSON, Miriam, «Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (febrer-maig de 2022)», *InDret*, núm. 3, 2022, pp. 340-345.

⁸⁹ FD 2.6 de la RGDEJ d'11 de març de 2022: «Per tant, el que exclou la substitució preventiva de residu no és que l'hereu instituït mori havent atorgat testament, sense més, sinó que mori havent atorgat un testament *posterior* a l'adquisició dels béns procedents del causant que ordena la substitució i que disposi d'aquests béns (...)»

8. La transmissió de la delació i la voluntat del testador.

8.1. L'art. 461-13 CCCat no és imperatiu. Antecedents històrics

L'art. 461-13.1 CCCat estableix que, quan el primer cridat ha mort sense acceptar ni repudiar l'herència deferida, la delació es transmet "sempre" als seus hereus. A primera vista, semblaria que l'adverbi "sempre" no permet especular sobre si, quan el testador ha instituït a un o més substituïts vulgars, la substitució vulgar ha de prevaldre sobre el dret de transmissió. La DGDEJ ha sostingut, en diverses ocasions, que la presència d'aquest adverbi significa que el dret de transmissió té preferència sobre el dret dels substituïts vulgars.⁹⁰ Aquesta tesi refermaria la possible naturalesa imperativa de la transmissió de la delació.

No obstant, els antecedents històrics del precepte revelen que l'adverbi "sempre" va ser inclòs pel legislador català en atenció a una qüestió completament aliena al caràcter presumptament obligatori o imperatiu del dret de transmissió. I, per tant, permet especular sobre si tal vegada podria sostenir-se una interpretació alternativa dels preceptes en joc que permetés donar preferència a la substitució vulgar ordenada pel testador enfront al dret de transmissió genèricament previst per la llei.

Amb anterioritat a la promulgació de la Compilació del Dret Civil especial de Catalunya de 1960 (CDCC 1960), a Catalunya hi regia el Dret Romà. De conformitat amb la regulació successòria romana, la regla general en aquesta matèria era que quan el cridat moria sense acceptar ni repudiar, la delació no es transmetia als hereus del cridat: *hereditas nondum adita, heredibus non*

⁹⁰ Així, RDGDEJ de 25 de novembre de 2005 (DOGC núm. 4579, de 23.2.2006); RDGDEJ de 31 de maig de 2010 (DOGC núm. 5736, de 18.10.2010); RDGDEJ de 18 de setembre de 2014 (DOGC núm. 6717, de 30.9.2014). Aquesta última resolució afirma, respecte de l'art. 29 del Codi de Successions de 1992, que «(...) hem d'interpretar la paraula "sempre" en la redacció del precepte esmentat, que voldria dir que aquest dret de transmissió té preferència vers el dret dels substituïts vulgars». Més recentment, repeteix aquesta doctrina la RDGDEJ d'11 de març de 2022 (JUS/702/2022; DOGC núm. 8630, de 21.3.2022). En la doctrina, DEL POZO CARRASCOSA *et alii*, «Derecho Civil de Cataluña...», pp. 498-499, admeten que, repudiada l'herència del primer causant pel transmissari, aleshores sí que té efecte la substitució vulgar prevista per aquell: «el derecho de transmisión posterga, pero no excluye la sustitución vulgar».

transmittitur.⁹¹ Aquest màxima derivava del caràcter personalíssim de la delació en el Dret Romà, especialment en les seves etapes inicials, en les que l'*hereditas* encara complia -de forma preponderant- una funció socioreligiosa.

Des del s. V a.C, la importància de l'*hereditas* com a mitjà de transmissió *mortis causa* de relacions jurídiques patrimonials es va imposar sobre l'ancestral caràcter religiós del fenomen successori.⁹² Encara així, la intransmissibilitat de la delació als hereus del cridat va continuar sent un principi general immanent del Dret Romà fins i tot a l'alçada del regnat de l'emperador Justinià.⁹³

No obstant això, que aquesta regla general originària de l'*ius civile* va ser objecte de diverses excepcions ja des de l'etapa clàssica del Dret Romà. En diversos casos en que el cridat moria sense haver tingut l'oportunitat d'acceptar l'herència com a conseqüència d'obstacles fàctics o legals, es facilitava que els hereus del cridat poguessin adquirir en el seu lloc. Inicialment, aquestes excepcions foren resultat de les peticions dirigides pels ciutadans al pretor urbà, qui atenent a les circumstàncies impeditives de l'acceptació concedia a aquests la *bonorum possessio* o la *restitutio in integrum* de l'herència.⁹⁴ Les solucions mitjançant les quals el pretor corregia la situació d'iniquitat quedaven aleshores incorporades al *ius honorarium* o Dret pretori, el que permetia

⁹¹ Vid. KASER, «Römisches...», p. 694; SERAFINI, «Instituciones...», pp. 470-471; D'ORS, Álvaro, *Elementos de Derecho Privado Romano*, 6ª edició revisada, Pamplona, Ediciones Universidad de Navarra, 2017, § 238, p. 155. Més recentment, vegi's GALGANO, Francesca, *Transmissio delationis: vicende di una practica successoria*, Ciutat del Vaticà, Lateran University Press, 2007, pp. 11-15.

⁹² RIBAS ALBA, José María, «Francesca Galgano, Transmissio delationis. Vicente di una practica successoria» [Recensió], *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte - Romanistische Abteilung*, Vol. 129, núm. 1, pp. 740-741: « (...) A partir de entonces la *hereditas* se patrimonializó de manera irreversible. El *heres* perdió su original cualidad de continuador de la personalidad del *de cuius*, receptor de los *sacra familiaria*, para convertirse en el sucesor del causante en las relaciones jurídicas patrimoniales transmisibles *mortis causa*». En el mateix sentit, CASTÁN TOBEÑAS, José, *Derecho Civil español, común y foral*, Tomo 6º, Vol. II, Madrid, Ed. Reus, 1979, p. 200, nota 1.

⁹³ BOTELLA VICENT, Carmen, «Transmisión de la delación», a: GARCÍA SÁNCHEZ, Justo (Dir.), *Fundamentos romanísticos del derecho contemporáneo*, Vol. 8, Madrid, Boletín Oficial del Estado, 2021, pp. 523-524. La mencionada regla general queda reflectida en les constitucions atorgades per emperadors de l'Antiguitat tardana, com Dioclecià (C. 6, 30,7) i Justinià (C. 6, 51, 1, § 5).

⁹⁴ Vegi's RIBAS ALBA, José María, «La "transmissio" de la delación en Derecho Romano Clásico», *Bulletino dell'Istituto di Diritto Romano "Vittorio Scialoja"*, núm. 33-34, 1991-1992, pp. 290-307.

adaptar la inicial inflexibilitat del *ius civile* a les necessitats mutables d'una societat romana en constant evolució.⁹⁵

Un dels casos en que el cridat a l'herència no podia acceptar-la com a conseqüència d'un obstacle de caire jurídic és el relatiu al senatconsult Silanià (10 d.C).⁹⁶ Aquest senatconsult tenia com a finalitat la protecció de la integritat física dels propietaris d'esclaus i la preservació de l'ordre públic. Establia que, quan un propietari d'esclaus moria de forma violenta, s'havia de torturar i executar a aquells esclaus que no el van protegir adequadament. Els esclaus tenien el deure de protegir als seus *domini*, fins i tot, si calia, sacrificant la seva integritat física i la seva pròpia vida (*custodia domini*). En cas de mort violenta del *de cuius*, s'havia de depurar la responsabilitat dels esclaus, castigant tant als incomplidors presents en les immediacions del causant com a aquells que haguessin tingut notícia del complot contra el seu propietari i no haguessin fet res per impedir-lo (*quaestio servorum*). Mentre no s'havia tancat aquesta investigació i s'havia donat tortura i mort a tots els esclaus responsables, quedava prohibit efectuar l'*aditio hereditatis*, i els hereus que obrissin les tàbules testamentàries abans de que la *quaestio servorum* hagués quedat resolta esdevenien indignes per a succeir. Així doncs, podia ocórrer que el cridat morís abans de que aquest impediment legal hagués estat superat, quedant extingida la delació al seu favor. Per a pal·liar l'evident perjudici que això causava als hereus del cridat, el pretor els hi concedia la *restitutio in integrum* de les accions que els hi permetien reclamar l'herència.⁹⁷

Idèntica solució es donava en el cas que el cridat morís sense tenir coneixement de la delació o sense poder acceptar com a conseqüència de

⁹⁵ GALGANO, «Transmissio delationis...», pp. 77-79.

⁹⁶ Per a una visió panoràmica sobre el rerefons, contingut i efectes jurídics del senatconsult Silanià, vegi's TORRENT, Armando, «Quaestio servorum y senadoconsulto Siliano. Problemas de Derecho Penal hereditario: imputabilidad penal de los esclavos del causante», a: GARCÍA SÁNCHEZ, Justo (Dir.), *Fundamentos romanísticos del Derecho contemporáneo*, Vol. 10, Madrid, Boletín Oficial del Estado, 2021, pp. 505-532.

⁹⁷ RIBAS ALBA, «La "transmissio"...», p. 294 i 305; ALEMÁN MONTERREAL, Ana, «La capacidad sucesoria del transmisario en el ius delationis», a: GARCÍA SÁNCHEZ, Justo (Dir.), *Fundamentos romanísticos del derecho contemporáneo*, Vol. 8, Madrid, Boletín Oficial del Estado, 2021, p. 467; GALGANO, «Transmissio delationis...», pp. 21-31.

trobar-se absent *rei publicae causa*, per exemple, per estar destinat a una legació diplomàtica⁹⁸, assignat a un destacament militar⁹⁹ o exercint una magistratura en províncies¹⁰⁰. En aquests casos, es concedia al seu hereu la possibilitat d'adquirir l'herència del primer causant.¹⁰¹ El resultat era el mateix en diversos supòsits similars. De tots ells se'n desprèn, com a nota comú, la voluntat del pretor o del *princeps* de corregir una situació que es percep com a injusta, tant pel propi cridat com pels hereus d'aquest.¹⁰²

Ulteriorment, en el marc del Dret Romà postclàssic i justinianeu, van proliferar encara més excepcions a aquesta regla general, fins al punt que alguns romanistes consideren que el principi d'intransmissibilitat de la delació va acabar esdevenint un vestigi doctrinal pràcticament buit de contingut. La primera d'elles és la denominada *transmissió ex capite infantiae*, que queda recollida en una constitució dels emperadors Teodosi II i Valentinianà III (426 d.C.).¹⁰³ Conforme a aquesta, si el cridat fos un infant -és a dir, un nen menor de

⁹⁸ Les cites del Digest, el *Codex* i les Novel·les que es referencien a continuació s'han extret dels diversos volums de GARCÍA DEL CORRAL, Ildelfonso, *Cuerpo del Derecho Civil Romano a doble texto, traducido al castellano del latino*, Valladolid, Lex Nova, 1989 (facsimil de l'original de 1892). D. 29, 2, 30. Ulpiano; Comentarios a Sabino, libro VIII: «Cuando hallándose uno ausente por causa de una legación no hubiese podido mandarle a su hijo instituido heredero, que vivia en una provincia, que adiese la herencia, respondió por rescripto a los Cónsules el Divino Pío, que debía auxiliarse, muerto el hijo, porque había estado ausente por causa de la República.»

⁹⁹ C. 2, 51, 1. Los Emperadores Severo y Antonino, Augustos, a Quilón: «Si Valeriano, centurión de la duodécima cohorte de los Alpinos, falleció antes que recibiese la posesión de los bienes, su heredero implorará con justicia en representación del difunto el auxilio de la restitución dentro del año útil, si Valeriano murió en la milicia después de transcurridos los días en que se defiere la posesión de los bienes».

¹⁰⁰ D. 29, 2, 86. Papiniano, Respuestas, libro VI: «Habiendo sido instituido heredero Pannonio Avito, siendo procurador en Cilicia, falleció antes que supiera que había sido instituido heredero; como los herederos de Avito no habían podido ratificar la posesión de los bienes, que había pedido el procurador de aquél, imploraban por razón de la persona del difunto la restitución por entero, la cual no les competió en estricto derecho, porque Avito había fallecido dentro del término de la adición. Pero refiere Meciano en el libro de sus Cuestiones, que el Divino Pío determinó por el contrario, respecto de uno que estaba en Roma por causa de una legación, y respecto de un hijo que estando ausente había perdido la posesión de los bienes de su madre, que le había sido deferida, que tiene lugar la restitución, sin atenderse a esta distinción; lo que se ha de observar también en este caso por razón de humanidad».

¹⁰¹ ALEMÁN MONTERREAL «La capacidad sucesoria...», p. 465; GALGANO, «Transmissio delationis...», pp. 57-68.

¹⁰² Vid. RIBAS ALBA, «La "transmissio"...», pp. 301-307; ALEMÁN MONTERREAL, «La capacidad sucesoria...», pp. 467-470; ; GALGANO, «Transmissio delationis...», pp. 32-56.

¹⁰³ C. 6,30,18. Los emperadores Teodosio y Valentiniano, Augustos, al Senado: «Si a un infante, esto es, a un menor de siete años, varón o hembra, que se halle bajo la potestad del padre, varón o hembra, que se halle bajo la potestad del padre, o del abuelo, o del bisabuelo, se le hubiere dejado, o deferido abintestato, una herencia por la madre o por alguien de la línea de que desciende la madre, o por otras cualesquiera personas, les será lícito a sus

7 anys- i aquest morís abans de que el seu progenitor pogués acceptar l'herència en el seu nom o impetrar la *bonorum possessio* del cabal relicte, podrà l'ascendent adquirir l'herència del primer causant per a si mateix, com si l'infant ja l'hagués percebut en vida.¹⁰⁴

Durant el regnat d'aquests mateixos emperadors, va quedar recollida també la coneguda com a *transmissio Theodosiana o ex iure sanguinis* (450 d.C).¹⁰⁵ Segons aquesta excepció, en el cas en que el cridat fos un descendent del *de cuius* i morís després d'aquest, però abans de l'apertura de les tàbules testamentàries, el cridat transmetia el seu dret sobre l'herència del primer causant als seus propis descendents.¹⁰⁶ La finalitat de la *transmissio Theodosiana* era procurar el degut respecte a la presumpta voluntat del testador, que segurament hauria preferit que el cabal relicte passés a mans dels seus nets o besnets, garantint així la permanència dels bens hereditaris en el patrimoni familiar.¹⁰⁷

ascendientes, bajo cuya potestad está, adir en su nombre la herencia o pedir la posesión de los bienes. § 1.- Pero si el ascendiente hubiere descuidado esto, y el infante hubiere fallecido en la mencionada edad, en este caso perciba por derecho paterno el ascendiente que sobreviva todo lo que por virtud de cualquier sucesión hubiera sido dejado al mismo infante, como si ya hubiese sido adquirido para el infante». Aquesta mateixa *transmissio* és després confirmada també per Justinià a la Novel·la 158 (544 d.C).

¹⁰⁴ Recentment, *vid.* BOTELLA VICENT, «La “transmissio”...», p. 496; GALGANO, «Transmissio delationis...», pp. 90-103. Amb anterioritat, vegi's, MAYNZ, «Curso de Derecho Romano...», pp. 463-469; SERAFINI, «Instituciones...», pp. 470-471.

¹⁰⁵ C. 6, 52, 1. Los emperadores Teodosio y Valentiniano, Augustos, a Hormisda, prefecto del pretorio: «Mandamos por esta ley, que los hijos o las hijas, los nietos o las nietas, los biznietos o las biznietas, instituidos herederos por el padre o por la madre, por el abuelo por la abuela, o por el bisabuelo por la bisabuela, aunque no hayan sido sustituidos recíprocamente, ora hayan sido instituidos con extraños, ora solos, puedan en lo sucesivo, aun antes de abierto el testamento del difunto, ya hubieren sabido que ellos habían sido instituidos herederos, ya lo hubieren ignorado, transmitir a sus dscendientes, de cualquier sexo o grado que sean, la porción de herencia a mismos dejadas, y que las mencionadas personas, si no rehúsan la herencia, puedan reivindicarla como a ellas debida, sin que les obste ninguna excepción (...)»

¹⁰⁶ *Vid.* WINDSCHEID, Bernardo, *Diritto delle Pandette*, Vol. III, parte 1ª, Torí, Unione Tipografico Editrice, 1904, p. 216; BOTELLA VICENT, «La “transmissio”...», p. 496.

¹⁰⁷ Així GALGANO, «Transmissio delationis...», pp. 103-110. S'ha de tenir en compte que, com indica WINDSCHEID, «Diritto delle Pandette...», p. 217, nota 8, les disposicions caducàries contemplades a la *lex Iulia et Papia Poppaea*, promulgada en l'època d'August, establien que si el cridat a una porció hereditària o a un llegat moria abans de l'apertura del testament, la porció o el llegat revertien a mans de l'erari públic (*Fiscus*). D'aquí la singular importància de la *transmissio Theodosiana*.

Per últim, l'emperador Justinià va establir la que va ser denominada *transmissio Iustiniana* o *ex iure deliberandi* (529 d.C)¹⁰⁸. En virtut d'aquesta, el cridat que ha mort durant l'any següent a tenir coneixement del seu *ius delationis* sobre l'herència del causant, transmet el dret a acceptar o repudiar als seus propis hereus durant el temps restant fins a que es compleixi l'any. En cas que el cridat ni tan sols hagués tingut notícia de la delació, el termini anual comença a comptar des del moment en que aquest mor.¹⁰⁹ Aquesta és l'excepció més àmplia al principi general d'intransmissibilitat, en la mesura en que resulta aplicable amb independència de que el causant, el cridat i l'hereu d'aquest tinguin algun vincle familiar o no.

Encara que la doctrina romanística encara discuteix si totes aquestes excepcions constitueixen o no veritables transmissions de la delació en el sentit modern del terme¹¹⁰, el que resulta innegable és que, indirectament, el resultat

¹⁰⁸ C. 6, 30, 19. El emperador Justiniano, Augusto, a Demóstenes, prefecto del pretorio: «Habiendo hallado en las antiguas leyes, y principalmente en las Cuestiones de Julio Paulo, que los hijos de familia que deliberan sobre la herencia paterna podían transmitir este derecho también a su posteridad, con otras determinadas disposiciones, que son privativas para tales personas; hemos considerado que esta deliberación debía extenderse también a todos los sucesores, ya cognados, ya extraños. Y por lo tanto mandamos: si alguno, llamado o por testamento o abintestato, hubiere obtenido el derecho de deliberar, o no hubiere ciertamente deliberado, pero no hubiere renunciado a la sucesión, de suerte que parezca que delibera por esta causa, mas no hubiere hecho algo que induzca la adición o la gestión como heredero, transmita a su sucesión la antes mencionada facultad, pero de modo que esta misma transmisión se halle limitada al espacio de un solo año; y si el que sabiendo que o abintestato o por testamento le había sido deferida una herencia, hubiere, sin haber pedido la deliberación, fallecido dentro del término del año, haga extensivo este derecho a su sucesión dentro del término del año (...) Mas si hubiere fallecido corriendo el término del año, deje sin duda alguna a sus sucesores el restante tiempo para adir la herencia, y completado este, no se les reservará a sus herederos recurso alguno para tener la herencia». Justinià menciona posteriorment aquesta transmissió a la seva Novel·la 158 (544 d.C).

¹⁰⁹ Vegi's WINDSCHEID, «Dritto delle Pandette...», p. 214; BOTELLA VICENT, «La "transmissio"...», pp. 496-498; ALEMÁN MONTERREAL «La capacidad sucesoria...», pp. 471-472; GALGANO, «Transmissio delationis...», pp. 111-129.

¹¹⁰ Així, ALEMÁN MONTERREAL «La capacidad sucesoria...», p. 472, considera que només la *transmissio Theodosiana* i la *transmissio Iustiniana* constitueixen "autèntics casos de transmissió del *ius delationis*". BOTELLA VICENT, «La "transmissio"...», pp. 497-498, conclou també que ambdues excepcions conformen veritables supòsits de transmissió i que, mitjançant la *transmissio Iustiniana*, l'emperador Justinià està donant veritable carta de naturalesa a una generalització de la transmissió de la delació (subjecta, és clar, a la restricció de l'annualitat). Per altra banda, RIBAS ALBA, «La "transmissio"...», pp. 290-292 i 305-307, sosté que l'anàlisi de les fonts permet afirmar que el Dret Romà sí coneixia d'un règim jurídic unitari sobre la transmissibilitat de la delació; teoria aquesta a la que s'oposa GALGANO, «Transmissio delationis...», al llarg de tota la seva monografia.

pràctic és que els hereus del cridat o transmissent poden fer seva l'herència del primer causant tal i com si aquell l'hagués acceptat abans de morir.

Tant el principi general d'intransmissibilitat com les diverses excepcions ja esmentades van ser part del dret vigent a Catalunya. Així ho evidencien els treballs de FONTANELLA (s. XVII)¹¹¹, GIBERT¹¹² (s. XVIII) i BORRELL I SOLER¹¹³ (s. XX). En concret, la vigència del principi en ple s. XX es desprèn de l'art. 319 de l'Avantprojecte d'apèndix al CC de les institucions de Dret Civil Català de 1931, en el que es distingeixen clarament les excepcions ressenyades:

«El heredero que falleciere sin haber aceptado el todo o parte de herencia que le corresponde no la transmite a sus herederos, excepto en los siguientes casos:

1º.- El que fallece teniendo derecho a pedir la restitución *in integrum* contra la abstención o repudiación de una herencia, transmite a sus herederos la acción de restitución. La misma regla se aplicará al que no pudo aceptar una herencia por algún obstáculo físico o legal que hubiere subsistido hasta su muerte.

2º.- El hijo sujeto a la patria potestad que fallece sin que su padre o madre hubiese aceptado una herencia deferida al primero transmite el derecho a aceptarla.

3º.- El que ha pedido plazo para deliberar acerca de la aceptación de una herencia y fallece antes de cumplir dicho plazo, transmite el derecho de deliberar por el tiempo que falta transcurrir de aquél.

4º.- El que fallece sin haber aceptado ni repudiado una herencia y sin haber pedido plazo para deliberar, transmite a sus herederos el derecho a aceptarla durante lo que reste del año posterior a la muerte del causante.»¹¹⁴

¹¹¹ FONTANELLA, Ioannes Petrus, *Decisiones Sacrii Regii Senatus Cathaloniae*, II, Lugduni, 1668, Decisio CCCLXXXIV (485), p. 389.

¹¹² GIBERT, Vincentius, *Theorica artis notariae*, Barcinone, 1772, p. 241.

¹¹³ BORRELL Y SOLER, Antonio M., *Derecho Civil vigente en Cataluña*, Tomo V: Sucesiones por causa de muerte, 2ª ed., Barcelona, Bosch, 1944, pp. 466-468.

¹¹⁴ MIRAMBELL I ABANCÓ, Antoni; SALVADOR CODERCH, Pau (Eds.), *Projecte d'apèndix i materials precompilatoris del Dret Civil de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya – Departament de Justícia, 1995, pp. 753-754. El text del precepte projectat es idèntic al de l'art. 368 del precedent Projecte d'apèndix de 1930.

Tenia sentit, doncs, que la substitució vulgar contemplés com a úniques hipòtesis les que encara conformen el seu supòsit de fet en el dret català modern i no, també, la falta d'exercici de la delació per qui arriba a ser titular de la mateixa i mor sense emprar-la.¹¹⁵

Va ser el notari ROCA SASTRE, principal artífex de la CDCC 1960, qui va detectar aquesta situació i va comprendre que la proliferació d'excepcions sorgides durant la llarga trajectòria del Dret Romà havia convertit el principi general d'intransmissibilitat de la delació en un vestigi residual.¹¹⁶ És per això que tant el Projecte de Compilació del Dret Civil especial de Catalunya de 1955 (art. 497) com la CDCC 1960 (art. 258) deixaven ja clar que la transmissió de la delació seria a partir d'ara la regla general si el cridat moria sense haver exercitat la delació per ell rebuda.¹¹⁷ I és precisament a la consecució d'aquest objectiu -i no de cap altre- al que contribueix la introducció de l'adverbi "sempre", com aclareix un dels membres de la comissió compiladora, el també notari FAUS ESTEVE:

«El artículo 258 disciplina el llamado derecho de transmisión, si bien en sentido más amplio que el que resultaría de aplicar las fuentes romanas y especialmente la regla *hereditas nondum adita, heredibus non transmittitur*. Por ello se ha prescindido de las excepciones a esta regla general, o sea, de la transmisión *ex capite in integrum restitutione*, de la *ex iure patrio* o *ex capite infantiae* y de la Teodosiana, para establecer

¹¹⁵ Com indica KASER, «Römisches...», pp. 669, en el Dret Romà la *substitutio vulgaris* s'establia pel cas en que l'instituït en primer terme no arribés a convertir-se en hereu "bé perquè ha mort abans que el testador, bé perquè rebutja l'herència", evitant així la apertura de la successió intestada.

¹¹⁶ ROCA SASTRE, Ramón M.^a, «El derecho de transmisión», en: ROCA SASTRE, Ramón M.^a, *Estudios de Derecho Privado*, II: Sucesiones, Madrid, Edersa, 1948, p. 296-298.

¹¹⁷ Convé assenyalar que algunes codificacions europees del nostre entorn més proper ja havien adoptat, al llarg del s. XIX, la transmissibilitat de la delació com a principi general. És el cas de l'art. 781 del *Code Napoléon* de 1804, l'art. 939 del Codi Civil italià de 1865, l'art. 2032 del Codi Civil portuguès de 1867 i l'art. 1006 del CC. Sobre aquest últim precepte, *vid.* GARCÍA GOYENA, Florencio, *Concordancias, Motivos y Comentarios del Código civil español*, Zaragoza, Cometa, 1974 (reimpressió de l'edició de Madrid, 1952), p. 424, al comentari a l'art. 835 del Projecte de 1851 i a propòsit del Dret Romà, assenyalaria: «Yo no descubro causa ni pretesto para tan manifiesta aberración de la regla sencilla y general, "Mi heredero es otro yo, es mi persona ó mi imagen activa y pasiva". Si yo tenía el derecho de aceptar ó repudiar, ¿por qué no lo he de transmitir á mis herederos en los mismos términos y por el mismo tiempo que yo podía ejercerlo?».

que el derecho a suceder en una herencia deferida, o no aceptada ni repudiada, se transmite “siempre” a sus herederos.»¹¹⁸

Aquest adverbí ha continuat present en les successives reformes del Dret Civil català, sense que es reparés adequadament en el que el seu significat real no és, com acabem de veure, que el dret de transmissió sempre hagi de tenir preferència sobre el dret dels substituïts vulgars. Això permet constatar, doncs, que el dret de transmissió no té caràcter imperatiu i que, correlativament, el causant és lliure per tal d'excloure -si així ho vol- la transmissió de la delació de la seva successió. I, més enllà, l'estudi dels antecedents històrics permet plantejar-se si tal vegada no seria possible una interpretació *lato sensu* de l'expressió “no poder o no voler” vinculada a la substitució vulgar (art. 425-1 CCCat) que abastés també, de forma general, el supòsit en que la persona cridada a l'herència “no pugui” acceptar-la pel fet d'haver mort sense haver exercitat el seu *ius delationis*.

8.2. L'exclusió expressa de la transmissió per part dels causants

A) La potestat del causant per excloure la transmissió de la delació

De conformitat amb els antecedents històrics tot just referits, és innegable que el causant pot excloure la transmissió de la delació, atorgant-li preferència a la substitució vulgar. L'art. 461-13 CCCat no és una norma de *ius cogens*. A aquest argument històric és possible sumar-li un de caire sistemàtic: l'art. 427-17.1 CCCat estableix expressament que la facultat d'acceptar o repudiar els llegats es transmet als causahavents del legatari «tret que sigui una altra la voluntat del testador». Escau recordar, però, que el llegat s'adquireix per la mera delació (art. 427-15 CCCat), de manera que el que es transmet aquí no és el *ius delationis*, sinó el dret real o obligacional ja adquirit pel legatari.¹¹⁹

¹¹⁸ FAUS ESTEVE, Ramón - CONDOMINES VALLS, Francisco de A., *Comentaris a la compilació de dret civil de Catalunya*, Barcelona, Marcial Pons, 2010 (edició facsimilar de la primera, originària de 1960), p. 298.

¹¹⁹ CASANOVAS I MUSSONS, Anna, «Art. 461-13 CCCat», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dir.), *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les*

Com a tercer puntal, es pot afegir que els tribunals ja han admès que el causant pot ampliar l'àmbit d'aplicació de la substitució vulgar a supòsits no previstos en la dicció de l'art. 425-1 CCCat¹²⁰ i, paral·lelament, han afirmat que és precís dotar a aquesta institució d'una considerable força expansiva.¹²¹ La doctrina catalana admet majoritàriament que el testador pot eixamplar el supòsit de fet de la substitució vulgar per a que aquesta desplegui efectes, també, en la hipòtesi de que el cridat en primer lloc mori sense exercir la delació.¹²² Aquesta possibilitat és admesa també en l'àmbit del CC espanyol.¹²³ No obstant, s'exigeix que el causant ho estableixi de forma directa i explícita en l'instrument successori, doncs els tribunals entenen que la substitució vulgar genèrica no cobreix el supòsit de que l'instituït mori després del causant i sense

successions, Vol. I, Barcelona, Atelier, 2009, p. 1494, assenyala la incorrecció de vincular la transmissió del llegat amb el *ius transmissionis* pròpiament dit. En altre sentit, vegi's SERRANO DE NICOLÁS, Àngel, «Capítol 11. Els llegats», en: LUCAS ESTEVE, Adolfo (Dir.), *Dret Civil Català*, Vol. III: Dret de Successions, Barcelona, J.M Bosch, pp. 275-276, qui en canvi considera que en seu de llegats també es transmet el dret a acceptar o repudiar, sent això "coherent amb la necessitat d'acceptació per a que el llegat es consolidi en el patrimoni del cridat".

¹²⁰ Així, es va validar la clàusula de substitució vulgar per "incapacitat" de l'instituït que el causant va establir en el cas que es ventila en la SAP Barcelona (Secció 11^a) núm. 345/2011, de 29 de juny (ECLI:ES:APB:2011:6973). Al mateix resultat va arribar la RDGDEJ de 28 de novembre de 2005 (DOGC núm. 4576, de 20.02.2006) en un cas en que el testador va voler que la substitució vulgar actués també en cas de conmoriença, quan el precepte relatiu a la substitució vulgar aleshores vigent (art. 167 del Codi de Successions de 1992) encara no incloïa expressament aquesta circumstància, a diferència de l'actual 425-1.2 CCCat, que ara sí ho fa.

¹²¹ Així, la STSJC núm. 3/1996, de 29 de gener de 1996, va establir que la substitució vulgar s'havia d'estendre "no només al cas previst pel testador de mode explícit", sinó també a aquells altres casos que el testador va tenir presents implícitament, destacant que -en definitiva- l'important és que el testador volia nomenar un substitut pel cas en que l'instituït en primer lloc no arribés a succeir, i que "en el pensament del testador té una transcendència més aviat secundària el fet que l'instituït en lloc preferent no vulgui o no pugui ser hereu". Més recentment, la ja esmentada RDGDEJ de 28 de novembre de 2005 també va posar de relleu la necessitat d'efectuar una interpretació extensiva i finalista de la substitució vulgar.

¹²² PUIG I FERRIOL, Lluís; ROCA I TRIAS, Encarna; *Institucions del Dret Civil de Catalunya*, Vol. III: Dret de Successions, 7ª edició, València, Tirant lo Blanch, 2009, p. 294; DEL POZO CARRASCOSA, Pedro - VAQUER ALOY, Antoni - BOSCH CAPDEVILA, Esteve, *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, 3^a ed., Madrid-Barcelona, Marcial Pons, 2017, p. 500, amb cita de la RDGDEJ 14.09.2016 (DOGC núm. 7223, de 10.10.2016); GÓMEZ TABOADA, «El laberinto...», pp. 57-58.

¹²³ A propòsit de l'art. 1006 CC, *vid.* MARTÍNEZ DE AGUIRRE Y ALDAZ, Carlos, «La delación», a: CÁMARA LAPUENTE, Sergio (Coord.), *Curso de Derecho Civil*, V, Derecho de Sucesiones, Madrid, Edisofer, 2022, § 20, pp. 75 y 78. Vegi's també GETE-ALONSO Y CALERA, M. Carmen, «Art. 1006 CC», a: CAÑIZARES LASO, Ana (Dir.), *Comentarios al Código Civil*, III, València, Tirant lo Blanch, 2023, pp. 4651-4655, esp. p. 4653. *De lege ferenda*, vegi's l'art. 468-15 del Projecte de CC de l'ADPC, que estableix expressament la transmissió de la delació tindrà lloc «salvo que lo haya excluido el causante». Atesa la similitud de la redacció, és probable que la proposta s'inspiri en l'art. 354 del vigent Codi de Dret Foral d'Aragó de 2011 i en el seu predecessor immediat, l'art. 39 de la Llei aragonesa 1/1999, de 24 de febrer, de successió per causa de mort.

haver acceptat ni repudiat l'herència.¹²⁴ El risc de que el causant no sigui suficientment clar a l'hora d'assenyalar que desitja que la substitució vulgar abasti també el cas de postmoriència de l'instituït és que els operadors jurídics no interpretin correctament la seva voluntat.¹²⁵

B) Té el transmissent facultat per decidir a qui ha de ser transmesa la delació?

Està clar, doncs, que el primer causant pot excloure el dret de transmissió, que és la solució que la llei imposa en els casos en que el cridat mori sense acceptar ni repudiar. Aquest efecte previst *ex lege* es pot evitar bé mitjançant els remeis típics (substitució fideïcomissària, fideïcomís de residu i substitució

¹²⁴ SAP Barcelona (Secció 1^a) núm. 472/2009, de 10 de novembre de 2009 (ECLI:ES:APB:2009:1183): «No se puede entender cumplido el supuesto de la sustitución vulgar por el hecho de que el instituido heredero haya muerto sin aceptar ni repudiar la herencia, porque el *ius delationis* forma parte integrante de su patrimonio, y como tal, puede ser aceptado o repudiado por sus herederos si éstos han aceptado previamente la herencia de su causante». En idèntic sentit es pronuncia també la SAP Barcelona (Secció 1^a) núm. 65/2014, de 20 de febrer (ECLI:ES:APB:2014:1865). Només la SAP Barcelona (Secció 13^a) núm. 284/2017, de 26 de maig (JUR 2017/27489), sembla arribar, de forma aïllada, confusa i gens raonada, a la conclusió de que la substitució vulgar genèrica hauria de prevaldre davant el dret de transmissió (FD 5°): «Consecuentemente, Dª Penélope no aceptó tácitamente la herencia de su difunto esposo D. Jose Miguel; ahora bien, en cuanto a la declaración de que ésta herencia pasó por derecho de transmisión a sus herederos Leonor, Marina, Sabino y Raimundo, a partes iguales, no resulta atendible pues lo procedente es que se sustituya a los nombrados en el testamento de D. Sabino, en los términos establecidos en el mismo, dado que el causante sustituye con carácter vulgar a sus cuatro hijos mediante concretas y determinadas adjudicaciones, por lo que ha de estarse a lo establecido por el testador, pero no por partes iguales.»

¹²⁵ Així, a la RDGDEJ de 14 de setembre de 2016 (DOGC núm. 7223, de 10.10.2016), s'admet que la menció específica a la "falta d'acceptació expressa" pot constituir un supòsit que podria incorporar-se en l'expressió "no poder acceptar l'herència" relativa a la substitució vulgar, sempre i quan aquesta falta d'acceptació expressa es produís per raó d'una mort prematura del primer cridat, poques hores o pocs dies després del decés del causant. Si així fos, aleshores la frase introduïda pel causant constituiria una menció específica d'un supòsit més en el que hauria de desplegar efectes la substitució vulgar, de tal manera que s'hauria d'entendre que el *de cuius* havia desitjat que aquesta prevalgués sobre el dret de transmissió. No obstant, la DGDEJ descarta que aquesta fos la voluntat del causant en el cas resolt, i considera que fer una interpretació tan extensiva «seria tant com afegir a la clàusula testamentària paraules noves que el testador no va pronunciar». Ja abans, a propòsit de la RDGDEJ de 18 de setembre de 2014 (DOGC núm. 6717, de 30 de setembre de 2014), ANDERSON, Miriam, «Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (juliol-setembre 2014)», *InDret*, núm. 1, 2015, p. 19, assenyala la conveniència de que el testador fos explícit a l'hora d'expressar la seva voluntat: «Queda clar, en tot cas, que l'única manera segura d'aconseguir que prevalgui la vulgar sobre el dret de transmissió és incloure expressament la mort del primer cridat sense acceptar ni repudiar com a supòsit d'aplicació de la substitució vulgar; una manifestació genèrica com la continguda en els testaments de referència ("no arribi a ser-ho"), pot no ser considerada suficient, com ho demostra aquesta resolució, per abastar aquest cas».

preventiva de residu), bé eixamplant de forma expressa el camp d'actuació de la substitució vulgar. Qüestió distinta és si el transmissor, abans de morir, pot decidir mitjançant actes *inter vivos* o *mortis causa* qui ha de rebre la delació relativa a l'herència del primer causant. Escau plantejar-se si el transmissor té la potestat de modular el destí de la delació, de forma que aquesta arribi a mans de persones que no són els seus hereus, o -alternativament- de mode que aquesta beneficiï només a un dels seus hereus, en comptes de a tots ells.

Respecte de la disponibilitat de la delació a través d'actes *inter vivos*, la resposta és clara. L'art. 461-5.b) CCCat estableix que quan el cridat vengui, doni o cedeixi el dret a l'herència, s'entén que aquest accepta tàcitament l'herència i, per tant, adquireix immediatament la qualitat d'hereu. Per tant, si el transmissor decidís disposar *inter vivos* de la delació relativa a l'herència del primer causant, esdevindrà hereu i la delació quedarà extingida.¹²⁶ El que transmetrà *inter vivos* ja no serà la delació, sinó els béns i drets del cabal relict de del primer causant, ara ja plenament integrats al seu propi patrimoni. La solució es la mateixa en l'àmbit del CC espanyol.¹²⁷

La resposta és més dubtosa, en canvi, en allò tocant a la possibilitat que el transmissor disposi *mortis causa* de la delació. Tant a Catalunya¹²⁸ com a la

¹²⁶ En aquest sentit es pronuncia, al fil de l'antic art. 29 CS, CASANOVAS I MUSSONS, Anna, «El procés d'adquisició de l'herència: les fases», a: BADOSA COLL, Ferran (Dir.), *Manual de Dret Civil Català*, Madrid-Barcelona, Marcial Pons, 2003, pp. 616-617: «no es pot disposar de la delació com a titularitat independent: disposar de la delació es disposar de l'herència, i els actes dispositius sobre l'herència són actes d'hereu, propis de qui ja ha pres el títol d'hereu amb la seva acceptació». Més modernament, *vid.* la mateixa autora a CASANOVAS I MUSSONS, Anna, «Art. 461-5 CCCat», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dirs.), *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. II, Barcelona, Atelier, 2009, pp. 1480-1481.

¹²⁷ Vegi's ARROYO AMAYUELAS, Esther, «Arts. 999 y 1000 CC», a: CAÑIZARES LASO, Ana; DE PABLO CONTRERAS, Pedro; ORDUÑA MORENO, Javier; VALPUESTA FERNÁNDEZ, Rosario (Dirs.), *Código Civil comentado*, Vol. II (arts. 609 a 1087), Cizur Menor, Thomson Reuters – Civitas, 2011, pp. 1504 i 1509-1510. Entre la jurisprudència recent, i en referència a un supòsit de renúncia translativa de la delació, *vid.* STS (Sala Civil, Secció 1^a) núm. 516/2012, de 20 de juliol (RJ 2012/9001).

¹²⁸ En aquest sentit s'hi pronuncien PUIG FERRIOL, Luis; ROCA TRÍAS, Encarna, «Fundamentos...», p. 128. Més recentment, vegi's els mateixos autors a PUIG I FERRIOL; ROCA I TRIAS, «Instituciones...», 7ª edició, p. 107: «S'han de distingir dues possibilitats: a) Que el transmissor en disposi [de la delació] per la via del llegat; en aquest cas, s'ha de considerar que hi ha hagut una acceptació tàcita (...) b) Que el transmissor disposi a través d'un títol d'hereu, però afavorint solament un dels seus hereus i exclouent els altres; en aquest cas, no hi ha raons suficients per aplicar una solució diferent a la proposada per al cas que disposi del dret a través del llegat, i, en conseqüència, cal considerar que ja ha tingut lloc una acceptació tàcita. Per

resta d'Espanya, la doctrina majoritària es mostra refractària a la possibilitat de que el transmissent disposi *mortis causa* sobre el destí de la delació. En termes generals, els autors que sostenen aquesta posició afirmen que això constituiria l'acceptació tàcita per part del transmissent de l'herència del primer causant, tal i com ocorre en els casos de disposició *inter vivos*.¹²⁹

En canvi, hi ha qui defensa que el transmissent sí pot modular el destí de la delació i disposar d'aquesta lliurement, tal i com si fos un bé o dret més dels que conformen el seu patrimoni. El transmissent ho podria disposar així, per exemple, llegant el *ius delationis* a una persona determinada¹³⁰ o ordenant, de forma abstracta, que aquesta percebi "allò que rebi o pugui rebre" de l'herència del primer causant.¹³¹ Sembla difícil sostenir, però, que el fet que el transmissent disposi *mortis causa* de la delació, ja sigui per via de llegat o afavorint amb la mateixa només a un dels seus hereus i no als altres, no comporti, sigui quina sigui la fórmula emprada, un acte d'acceptació tàcita.

tant, la conclusió més correcta és considerar que qualsevol disposició del transmissent que suposi una individualització de la delació implica una acceptació tàcita (...).

¹²⁹ En l'àmbit del CC espanyol, sostenen aquesta posició JORDANO FRAGA, «La sucesión...», pp. 127-133 i GALICIA AIZPURÚA, «Naturaleza y alcance...», pp. 250-251: «cualquier acto de disposición, por parte [del transmissente] que tenga por objeto su *ius delationis*, sea *inter vivos*, sea *mortis causa*, comporta (...) una aceptación tácita de la herencia, de modo que, de darse el supuesto, no se estaría ya ante una sucesión en la simple posibilidad de adir la herencia del primer causante, sino ante una sucesión en bienes singulares y concretos integrantes de una herencia *ya adquirida*». En el mateix sentit, SERRANO DE NICOLÁS, «Artículo 1006 (...)», p. 196; RIVAS MARTÍNEZ, «Derecho de transmisión...», pp. 788-789. A Itàlia, CAPOZZI, *Successioni e Donazioni*, Vol. I, 2ª edició, milà, Giuffrè Editore, 2002, p. 76, afirma que la transmissió de la delació només pot operar necessàriament en favor de l'hereu, sent inadmissible que la disposició mitjançant la qual el transmissent assenyalava qui ha de rebre el dret a acceptar o repudiar l'herència del primer causant, perquè això donaria lloc a una acceptació tàcita (art. 477 CC italià de 1942).

¹³⁰ Aquesta possibilitat és contemplada molt succintament per ROCA SASTRE, «El derecho de transmisión...», pp. 294-295. Més modernament, l'ha defensada GARCIA GARCÍA, José Manuel, «La sucesión...», pp. 276-277, qui assenyalava que el transmissent pot atribuir la seva delació a un determinat hereu o legatari.

¹³¹ És la posició sostinguda per ALBALADEJO GARCÍA, «La sucesión...», pp. 920 i 946-951. L'autor defensa, seguint als italians NICOLO i BARBERO, que com a regla general el transmissent no pot disposar lliurement del *ius delationis* que ha rebut, doncs això constituiria un supòsit d'acceptació tàcita que, per tant, comporta l'adquisició de la qualitat d'hereu i la correlativa extinció de la delació. Paradoxalment, ALBALADEJO sí admet que el transmissent ordeni un llegat en el que disposi de la delació sense referir-s'hi directament, sinó emprant la fórmula genèrica "llego allò que rebi o pugui rebre de l'herència del primer causant", el que -diu l'autor- no implicaria l'acceptació de l'herència per part del transmissent.

9. El dret austríac com a model per a Catalunya?

Com hem vist, el primer causant pot ampliar expressament el supòsit de fet de la substitució vulgar per a que aquesta abasti, també, la hipòtesi en que l'instituit mori després del causant, però sense haver exercitat la seva delació.

Cal preguntar-se, però, si la substitució vulgar no hauria de prevaldre, per defecte, sobre la transmissió de la delació, sense necessitat de que el testador ho hagi d'especificar. Si considerem que amb la substitució vulgar el testador ja designa la persona que vol que succeeixi pel cas que el primer cridat no arribi a ésser hereu, precisament aquesta previsió hauria de servir per suposar que voldria que la seva voluntat sortís efecte amb independència de la causa o raó per la qual l'instituit en primer lloc no arribés a ser-ho. Entre nosaltres, hi ha qui afirma que això comportaria portar a terme una interpretació extensiva de difícil prova.¹³² En canvi, aquesta és precisament la solució contemplada a l'ordenament successori de la República d'Àustria.

A diferència del que ocorre als altres ordenaments d'arrel germànica, com Alemanya i Suïssa, la regulació de l'ABGB austríac estableix que l'adquisició de l'herència exigeix d'un acte exprés d'acceptació per part del cridat (§§ 797 i 799 ABGB)¹³³. Pot ocórrer, doncs, que el cridat mori sense haver exercit la delació, i que transmeti el dret a acceptar o repudiar al seus propis hereus. A finals del s. XIX i principis del XX, la doctrina austríaca discutia sobre com s'havien d'interpretar els §§ 608 i 809 ABGB, relatius a la substitució vulgar i la

¹³² RDGDEJ núm. 359/2006, de 25 de novembre de 2005 (JUR 2007/87347): «(...) siendo determinante la voluntad del causante, pero presumir que por la existencia de una sustitución vulgar se excluye el derecho de transmisión, es hacer una aplicación muy extensiva de difícil prueba, aún más si se considera que, en el caso de producirse la aceptación, que puede ser tácita, por parte del primero instituido, los bienes no pasarían al sustituto vulgar, sino a los herederos del instituido en primer lugar, circunstancia esta conocida por el testador y plenamente aceptada por él al otorgar testamento».

¹³³ El Dret successori austríac preveu un règim d'adquisició de l'herència per investidura judicial: la persona cridada, si vol acceptar l'herència i adquirir-la, ha de personar-se davant del tribunal competent i sol·licitar ser declarat hereu. Després del pertinent procediment judicial, en el que es verifica si aquella persona és efectivament la cridada pel causant o per la llei, el tribunal emet una resolució en la que s'estableix quins són els hereus. Només a partir d'aleshores queda extingida la situació d'herència jacent i es produeix l'efectiva atribució de la qualitat d'hereu i, per tant, de titular dels béns i drets que conformen el cabal relict. Vegi's SCHWEDA, Patrick, «§ 797», a: FENYVES, Attila; KERSCHNER, Ferdinand; VONKILCH, Andreas (Coords.), *ABGB. 3. Auflage des von Heinrich Klang begründeten Kommentars*, §§ 797-824, Viena, Verlag Österreich, 2021, § 287-289, pp. 123-124.

transmissió de la delació. Uns autors consideraven que els preceptes donaven peu a concloure que la transmissió de la delació quedava exclosa si el testador preveia una substitució vulgar, mentre que d'altres s'oposaven a aquesta tesi.¹³⁴ A mitjans del s. XX ja era majoritària la posició doctrinal que defensava que la substitució vulgar havia de prevaldre, atès que la transmissió de la delació es una conseqüència legal i, en canvi, la substitució vulgar es una elecció conscient i expressa del *de cuius*.¹³⁵ Aquesta va ser la posició finalment adoptada pel Tribunal Suprem d'Àustria (OGH) en la seva sentència de 18 de juny de 1969.¹³⁶ A partir d'aquesta resolució de l'OGH, va esdevenir pacífic que, en el Dret Successori austríac, tota substitució vulgar exclou -per defecte- la transmissió de la delació.¹³⁷ La darrera reforma legislativa del Dret de Successions d'Àustria, que va tenir lloc al 2015, no ha variat la preeminència de la substitució vulgar sobre la transmissió de la delació.¹³⁸

A Catalunya, els antecedents històrics de l'art. 461-13 CCCat obren la porta a la possibilitat d'interpretar conjuntament aquest precepte i l'art. 425-1 CCCat sota una nova llum. Aquesta nova interpretació alternativa permetria considerar inclosos els supòsits de postmoriència del cridat dins de l'expressió "no poder o no voler" vinculada a la substitució vulgar, de forma que aquesta prevalgués ordinàriament sobre el dret de transmissió. No obstant, és obvi que això ofereix menys certesa que una reforma que estableixi clarament que el *ius transmissionis* no ha d'operar si el testador ja ha previst una substitució vulgar.

¹³⁴ UNGER, Joseph, *System des österreichen allgemeinen Privatrechts*, Vol. VI, Das österreichische Erbrecht, 4^a edició, Leipzig, Breitkopf und Härtel, 1894, § 19, p. 88 i p. 90, nota 7, defensava que la substitució vulgar havia de comportar l'exclusió de la transmissió de la delació. Contràriament, vegi's opinió de KRAINZ, recollida a EHRENZWEIG, Urmin, *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*, Vol. II-2, 6^a edició, Viena, Manzschke Verlag, 1924, § 503, p. 423, nota 15.

¹³⁵ KLANG, Heinrich, *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, Vol. III, Viena, Österreichischen Staatsdruckerei, 1952, pp. 76 i 79.

¹³⁶ 6 Ob 115/609.

¹³⁷ WELSER, Rudolf, «§ 537 ABGB», a: RUMMEL, Peter (Ed.), *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, I, Viena, Manzschke Verlag, 2000, p. 815.

¹³⁸ WELSER, Rudolf - ZÖCHLING-JUD, Brigitta, *Grundriss des bürgerlichen Rechts*, II, 14^a ed., Viena, Manzschke Verlag, 2015, pp. 522-523; ECCHER, Bernhard - NEMETH, Kristin, «§ 809», a: KODEK, Georg; SCHWIMANN, Michael (Eds.), *ABGB Praxiskommentar*, IV, 4^a ed., Viena, LexisNexis, 2019, pp. 33-35. Com a referència més recent, vegi's SCHWEDA, Patrick; «§ 809», a: FENYVES, Attila; KERSCHNER, Ferdinand; VONKILCH, Andreas (Coords.), *ABGB. 3. Auflage des von Heinrich Klang begründeten Kommentars*, Viena, Verlag Österreich, 2021, pp. 221-227.

Una reforma en aquest sentit aniria en la mateixa línia de la que ja va tenir lloc en matèria de conmorència (art. 211-2 CCCat) l'any 2010, i que es va fer, precisament, per evitar que succeïssin al causant persones distintes a les que ell va voler afavorir.¹³⁹ En aquella ocasió el legislador català ja va entendre que normalment el testador vol beneficiar a una determinada persona, i no necessàriament als seus hereus.

Aquesta hipotètica reforma es podria inspirar, com hem vist, en el resultat previst pel Dret de Successions austríac. Si la modificació legislativa es portés a terme, el Dret Civil català seria, definitivament, molt més respectuós amb la voluntat del testador, que al cap i a la fi es llei suprema de la successió (art. 421-1 CCCat). A més, segurament s'evitaria que -en la majoria dels casos- els operadors jurídics hagin d'entrar a resoldre les diverses complicacions de caire civil, fiscal i registral que són inherents als supòsits de transmissió de la delació.

¹³⁹ *Vid.* apartat III a). 2 del Preàmbul de la Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya.

CONCLUSIONS

Primera. Tant el TJSC com el TS han adoptat com a preeminent la teoria moderna o de l'adquisició directa. La proximitat temporal entre les dues sentències esmentades permetria pensar, tal vegada, en un possible intercanvi o circulació d'idees entre tots dos tribunals. Ara bé, és difícil apreciar si la STJSC núm. 47/2012 va influir d'alguna manera en la posterior STS núm. 539/2013, a la vista que un i altre tribunal utilitzen arguments dispars. Això no impedeix constatar, però, que la coincidència de resultats entre la Sala Primera i la Sala Tercera del TS sí que es fruit d'una decisió deliberada de la jurisdicció contenciosa-administrativa de voler seguir la jurisprudència civil.

Segona. El transmissari és ara, també a efectes fiscals, hereu directe del primer causant. Tot i la reticència inicial dels òrgans administratius tributaris i dels tribunals contenciosos-administratius a adaptar-se a les conseqüències de l'adopció de la teoria moderna per part del TS, les STS (Sala 3^a) núm. 936/2018 i 434/2019 van posar fi a la discussió. En l'actualitat, la jurisprudència contenciosa i les administracions tributàries entenen que els béns de l'herència del primer causant no han de ser computats com si haguessin format part del cabal relicte del transmitent. El canvi jurisprudencial també ha tingut incidència en el càlcul del termini de prescripció de l'ISD, sense que aquesta qüestió hagi quedat encara definitivament resolta pels tribunals.

Tercera. La DGSJFP considera -tot desafiant el TS- que la defensa dels drets dels legitimaris justifica en la pràctica l'aplicació de la tesi clàssica o de les dues transmissions. La importància que el CC espanyol dona a la llegítima contrasta amb el progressiu afebliment de la mateixa en el dret català, cosa que explica la diferent aproximació a la matèria per part de la DGSJFP i la DGDEJ. A Catalunya, fins ara, la jurisprudència civil i registral van a l'uníson en l'aplicació de la teoria moderna, i és raonable demanar als tribunals catalans que continuïn avançant en aquesta direcció.

Quarta. La teoria moderna o de l'adquisició és la que millor s'adapta al Dret Civil català. És normal, doncs, defensar que a Catalunya el *ius delationis* no té

valor patrimonial, i que per tant no ha de ser computat en el càlcul de la llegítima dels legitimaris del transmitent. Aquesta solució és la que més adequada per un sistema que progressivament fa reformes que afebleixen la llegítima i la més conforme amb la tradició jurídica catalana.

Cinquena. L'estudi dels antecedents històrics de l'art. 461-13 ha permès demostrar que, a diferència del que afirmen les resolucions de la DGDEJ, l'adverbi "sempre" contingut al precepte no li atorga caràcter imperatiu i no comporta que el dret de transmissió sempre hagi de tenir preferència sobre el dret dels substituïts vulgars. La seva presència respon a la voluntat del legislador de la Compilació de 1960 d'allunyar-se de la regla general d'intransmissibilitat de la delació provinent del Dret Romà i que encara era vigent a Catalunya a mitjans del s. XX. Per tant, el causant és lliure per tal d'excloure la transmissió de la delació de la seva successió.

Sisena. Arran d'aquesta darrera conclusió, escau plantejar-se si la substitució vulgar (art. 425-1 CCCat) no hauria d'abastar també, de forma ordinària, el supòsit en que la persona que té la delació mori sense haver-la exercitat. Com hem vist, aquesta és precisament la solució prevista pel Dret de Successions austríac, que podria constituir un model de cara a una eventual i ulterior reforma del nostre Dret.

Setena. Si la modificació legislativa proposada tingués lloc, el Dret Civil català seria molt més respectuós amb la voluntat del testador, que al cap i a la fi es la llei suprema de la successió (art. 421-1 CCCat). Addicionalment, la reforma contribuiria a racionalitzar el nostre Dret de Successions, doncs s'evitaria que - en la majoria dels casos- els operadors jurídics hagin d'entrar a resoldre les diverses complicacions de caire civil, fiscal i registral que són inherents als supòsits de transmissió de la delació.

BIBLIOGRAFIA

Albaladjo, M. (1952). La sucesión «*iure transmissionis*». *Anuario de Derecho Civil*, núm. 3, pp. 912-971.

Alemán, A. (2021). La capacidad sucesoria del transmisario en el «*ius delationis*». A: García, J (Dir.), *Fundamentos romanísticos del derecho contemporáneo*, Vol. 8, Madrid, Boletín Oficial del Estado, pp. 465-473.

Anderson, Miriam. (2015). Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (juliol-setembre 2014), *InDret*, núm. 1, p. 1-22.

- «Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (juliol-setembre 2018)», *InDret*, núm. 1, 2019, pp. 1-15.
- «Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (febrer-maig de 2022)», *InDret*, núm. 3, 2022, pp. 339-362.

Arnau, L. (2009). «Art. 465-1 CCCat». A: Egea, J; Ferrer, J (Dir.), *Comentaris al Llibre Quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. II, Barcelona, Atelier.

Arnau, L; Ginebra, Mª Esperança; Tarabal, J. (2023). *Dret de Successions: teoria i casos*, 3ª edició, Barcelona, Atelier.

Arroyo, E. (2011) «Arts. 999 y 1000 CC». A: Cañizares, A; De Pablo, P; Orduña, J; Valpuesta, R (Dir.), *Código Civil comentado*, Vol. II (arts. 609 a 1087), Cizur Menor, Thomson Reuters – Civitas.

Badosa, F. (2012). «Art. 121-2 CC Cat». A: Vaquer, A; Lamarca, A (Dir.), *Comentari al llibre primer del Codi civil de Catalunya. Disposicions preliminars. Precripció i caducitat*, Barcelona, Atelier.

Bonilini, G. (2004). *Diritto delle successioni*, Roma-Bari, Laterza.

Borrell, A. M. (1944). *Derecho Civil vigente en Cataluña*, Tomo V: Sucesiones por causa de muerte, 2ª edició, Barcelona, Bosch.

Bosch, E. (2011). «Art. 1006». A: Cañizares, A; De Pablo, P; Orduña, J; Valpuesta, R (Dir.), *Código Civil comentado*, Vol. II (arts. 609 a 1087), Cizur Menor, Thomson Reuters – Civitas.

Bosch, E. (2011). «Art. 1006 CC». A: Cañizares, A; De Pablo, P; Orduña, J; Valpuesta, R (Dir.), *Código Civil Comentado*, Vol. II (arts. 609 a 1087 CC), Cizur Menor, Thomson Reuters-Civitas, 2011.

Botella, C. (2021). Transmisión de la delación. A: García, J (Dir.), *Fundamentos romanísticos del derecho contemporáneo*, Vol. 8, Madrid, Boletín Oficial del Estado, pp. 523-532.

Cabanas, R. (2019). ¿Qué le pasa a la Administración tributaria con el derecho de transmisión? O mejor, ¿qué le podrá pasar cuando descubra qué dice ahora la DGRN sobre el derecho de transmisión?. *El Notario del Siglo XXI*, núm. 84, pp. 1-10 [en línea]. Accesible a:

<https://www.elnotario.es/hemeroteca/revista-84/practica-juridica/9272-que-le-pasa-a-la-administracion-tributaria-con-el-derecho-de-transmision-o-mejor-que-le-podra-pasar-cuando-descubra-que-dice-ahora-la-dgrn-sobre-el-derecho-de-transmision> [Darrera consulta: 10/02/2023].

Cancerio, I. (1618). *Variae resolutiones iuris Caesari et Pontificii*, Pars Tertia, Lugduni, sumptibus Ioannis Pillehotte.

Cardona, M. (2017). Repercusiones tributarias de la transmisión del ius delationis a la luz de la nueva doctrina jurisprudencial emanada de la Sentencia de la Sala I del Tribunal Supremo de 11 de septiembre de 2013. *Revista Quincena Fiscal Aranzadi*, núm. 17, pp. 1-34.

Casanovas, Anna. (2003). L'exercici de la delació: l'acceptació o la repudiació de l'herència. A: Badosa, F (Dir.), *Manual de Dret Civil Català*, Madrid-Barcelona, Marcial Pons.

- «El procés d'adquisició de l'herència: les fases». A: Badosa, F (Dir.), *Manual de Dret Civil Català*, Madrid-Barcelona, Marcial Pons, 2003.
- «Art. 461-5 CCCat». A: Egea, J; Ferrer, J (Dir.), Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, Vol. II, Barcelona, Atelier, 2009.
- «Art. 461-7 CCCat». A: Egea, J; Ferrer, J (Dir.), Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, Vol. II, Barcelona, Atelier, 2009.
- «Art. 461-13 CCCat». A: Egea, J; Ferrer, J (Dir.), Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, Vol. II, Barcelona, Atelier, 2009.

Chappuis, C; Girsberger, D; Hofer, S; Kunz, P. V.; Sutter-Somm, T; Wolf, S (Eds.). (2015). *Schweizerisches Privatrecht*, Zweiter Teilband, Erbrecht, 2. Teil, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag.

Christandl, G. (2017). La recente reforma del diritto delle successioni in Austria: principi normativi e problemi. *Rivista di diritto civile*, núm. 2, pp. 423-442.

Del Pozo, P; Vaquer, A; Bosch. E. (2017). *Derecho Civil de Cataluña. Derecho de Sucesiones*, 3ª edició, Madrid, Marcial Pons.

D'Ors, Á. (2017). *Elementos de Derecho Privado Romano*, 6ª edició revisada, Pamplona, Ediciones Universidad de Navarra.

Eccher, B; Nemeth, K. (2019). Kommentar zum § 809 ABGB. A: Kodek, G; Schwimann, M (Eds.), *ABGB Praxiskommentar*, Vol. 4: §§ 531-858 ABGB, 4ª edició, Viena, LexisNexis.

Ehrenzweig, U. (1924). *System des österreichen allgemeinen Privatrechts*, Zweiter Band: Zweite Hälfte: Familien- und Erbrecht, Viena, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung.

Faus, R (Aut.); Condomines, F de A. (Ed.). (2010). *Comentaris a la compilació de dret civil de Catalunya*, Barcelona, Marcial Pons.

Floßmann, U. (2008). *Österreichische Privatrechtsgeschichte*, 6ª edició, Viena, Springer-Verlag.

Fontanella, I. P. (1668). *Decisiones Sacrii Regii Senatus Cathaloniae*, Vol. II, Lugduni.

Galgano, F. (2007). *Transmissio delationis: vicende di una pratica successoria*, Ciutat del Vaticà, Lateran University Press.

Galicia, G. (2014). «Naturaleza y alcance del derecho de transmisión (ius transmissions) regulado en el artículo 1006 CC. Comentario a la Sentencia 11 septiembre 2013 (RJ 2013, 7045)», *Cuadernos Civitas de Jurisprudencia Civil*, núm. 95, pp. 257-274.

García, F. (1974). *Concordancias, Motivos y Comentarios del Código civil español*, Zaragoza, Cometa.

García, I. (1989 (facsimil de l'original de 1892)). *Cuerpo del Derecho Civil Romano a doble texto, traducido al castellano del latino*, Tomo 2º: Digesto (4ª y 5ª partes), Valladolid, Lex Nova.

- *Cuerpo del Derecho Civil Romano a doble texto, traducido al castellano del latino*, Tomo 4º: Código (Libros 1º, 2º, 3º, 4º y 5º), Valladolid, Lex Nova, 1989 (facsimil de l' original de 1892).
- *Cuerpo del Derecho Civil Romano a doble texto, traducido al castellano del latino*, Tomo 5º: Código (Libros 6º a 12º), Valladolid, Lex Nova, 1989 (facsimil de l'original de 1892).

García, J M. (1996). *La sucesión por derecho de transmisión*, Madrid, Civitas.

- «Asuntos pendientes en el derecho de transmisión: el cónyuge viudo del transmitente y otros supuestos», *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, núm. 753, 2016, pp. 75-124.

Gete-Alonso, M. C. (2023). «Art. 1006 CC». A: Cañizares, A (Dir.), *Comentarios al Código Civil*, Vol. III, València, Tirant lo Blanch.

Gibert, V. (1772). *Theorica artis notariae*, Barcinone.

Ginebra, M^a E; Mateo, I. (2002). «Sobre la computación del ius delationis en los supuestos de transmisión de la delación», *Boletín del Centro de Estudios Registrales de Cataluña*, núm. 102, pp. 334-370.

Giner, A. (2009). «Art. 426-8 CCCat». A: Egea, J; Ferrer, J (Dirs.), *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. I, Barcelona, Atelier.

Gomá, I. (2012). «Auge y caída de la Dirección General de los Registros y del Notariado», *El Notario del Siglo XXI*, núm. 44, [en línia]. Accessible a: <https://www.elnotario.es/index.php/hemeroteca/revista-44/354-auge-y-caida-de-la-direccion-general-de-los-registros-y-del-notariado-1-0-25011964910674805> [Darrera consulta: 08/02/2023].

Gómez, F. (2009). «Art. 412-8 CCCat». A: Egea, J; Ferrer, J (Dirs.), *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. I, Barcelona, Atelier.

Gómez, J. (2021-2022). «El laberinto del ius transmissionis», *LaNotaría*, núms. 1-2, pp. 54-65.

Jordano, F. (1990). *La sucesión en el ius delationis*, Madrid, Civitas.

Kaser, M. (1960). *Römisches Privatrecht*, actualitzat per Rolf Knütel i Sebastian Lohsse, 21^a edició, Múnich, C.H. Beck, 2017 (traducció al castellà

sota el títol de *Derecho Privado Romano*, Madrid, Boletín Oficial del Estado, 2022).

Kessal-Wulf, S (Dir.). (2020). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 11, Erbrecht: §§ 1922-2385, München, C.H. Beck.

Klang, H. (1952). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, Dritter Band, §§ 531-858, Viena, Druck und Verlag der Österreichischen Staatsdruckerei.

Lamarca, A. (2012). «Art. 111-2 CCCat». A: Lamarca, A; Vaquer, A (Eds.), *Comentari al Llibre Primer del Codi Civil de Catalunya. Disposicions preliminars. Prescripció i caducitat*, Barcelona, Atelier.

- «Els efectes jurídics del temps. Prescripció i caducitat», a: VAQUER ALOY, Antoni (Coord.), *Dret Civil. Part General i Dret de la Persona*, 5ª ed., Barcelona, Atelier, 2022.

Leipold, D. (2020). «Kommentar zu § 1942 BGB». A: Kessal-Wulf, S (Dir.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 11, Erbrecht: §§ 1922-2385, München, C.H. Beck.

Mariño, F. (2018). «De nuevo sobre el derecho de transmisión. La RDGRN de 22 de enero de 2018», *Iurisprudente*, [en línea]. Disponible a:

<http://www.iurisprudente.com/2018/02/de-nuevo-sobre-el-derecho-de.html>

[Darrera consulta: 26/1/2023].

- «La Resolución DGSJFP de 26 de mayo de 2021: el consentimiento del viudo del transmitente a la partición del primer causante y su causa (o de cómo proteger a quien no quiere que le protejan). Y también la Sentencia de la Audiencia Provincial de Valencia de 22 de marzo de 2021 (o a ver si las aguas van volviendo a su cauce)», *Iurisprudente* [en línea]. Accessible a: <http://www.iurisprudente.com/2021/06/la-resolucion-dgsjfp-de-26-de-mayo-de.html> [Darrera consulta: 27/1/2023].

Marsal, J. (2003). «Les substitucions». A: Badosa, F (Dir.), *Manual de Dret Civil Català*, Madrid-Barcelona, Marcial Pons.

- «Recursos governatius. Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (març 2011-juliol 2011), *InDret*, núm. 4, 2011.

Martínez, C. (2022). «La delación». A: Cámara, S (Coord.), *Curso de Derecho Civil*, V, Derecho de Sucesiones, Madrid, Edisofer.

Maynz, C. (1888). *Curso de Derecho Romano*, Tomo III, Barcelona, Ed. Jaime Molinas.

Meyer-Pritzl, R. (2022). «Erbrecht», a: HERRESTHAL, Carsten; MAGNUS, Robert; STOFFELS, Markus (Coords.), *Eckpfeiler des Zivilrechts*, Berlin, De Gruyter.

Mirambell, A; Salvador, P (Eds.). (1995). *Projecte d'apèndix i materials precompilatoris del Dret Civil de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya – Departament de Justícia.

Montserrat, A. (2016). «Algunas cuestiones sobre la adquisición de la herencia en Derecho germánico y en Derecho español», *Boletín de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación de les Illes Balears*, núm. 17, pp. 683-700.

Montserrat, A. (1994). «La sucesión iure transmissionis, el concurso de delaciones en un mismo heredero y el impuesto de sucesiones», *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, núm. 622, pp. 1037-1069.

Navas, S. (2022). «Les fonts del Dret Civil». A: Vaquer, A (Coord.), *Dret Civil. Part general i dret de la persona*, 5ª edició, Barcelona, Atelier.

Pérez, C. (2018). «¿Qué le pasa a la DGRN con el derecho de transmisión?», *El Notario del Siglo XXI*, núm. 78, [en línea]. Disponible a: <https://www.elnotario.es/hemeroteca/revista-78/8515-que-le-pasa-a-la-dgrn-con-el-derecho-de-transmision> [Darrera consulta: 24/02/2023].

Planas, M. (2015). «Dret de transmissió versus substitució preventiva de residu. Comentari de la RDGDEJ de 18 de setembre de 2014», *Revista Catalana de Dret Privat*, núm. 15-2, pp. 247-254.

- «La doctrina civilista del *ius transmissionis* llega, al fin, a la Sala Contenciosa-Administrativa del Tribunal Supremo», *Revista de Derecho Civil*, núm. 1, 2019, pp. 283-295.

Prieto, M. (2021). «RDGSJyFP de 26 de mayo de 2021 sobre el cónyuge viudo del segundo causante y el derecho de transmisión», *Justito el Notario* [en línea]. Accesible a: <https://justitonotario.es/rdgsjyfp-26-mayo-2021-conyuge-viudo-segundo-causante-derecho-transmision/> [Darrera consulta: 30/12/2022].

Puig, Ll; Roca, E. (1979). *Fundamentos del Derecho Civil de Cataluña*, Tomo III/1ª: Derecho Sucesorio Catalán, Barcelona, Bosch.

- *Institucions del Dret Civil de Catalunya*, 3ª edició, Barcelona, Bosch, 1991.
- *Institucions del Dret Civil de Catalunya*, Vol. III: Dret de Successions, 7ª edició, València, Tirant lo Blanch, 2009.

Ribas, J Mª. (1991-1992). «La “transmissio” de la delación en Derecho Romano Clásico», *Bulletino dell'Istituto di Diritto Romano “Vittorio Scialoja”*, núm. 33-34, pp. 289-307.

- «Francesca Galgano, Transmissio delationis. Vicente di una practica successoria» [Recensió], *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte - Romanistische Abteilung*, Vol. 129, núm. 1, pp. 740-745.

Rivas, J. J. (2016). «Derecho de transmisión y la jurisprudencia de fijación de doctrina del Tribunal Supremo». A: Calzada, A; Castán, S; Murillo, A (Coords.), *Homenaje al profesor Armando Torrent*, Madrid, Dykinson, pp. 765-807.

Roca, R. Mª. (1948). *Estudios de Derecho Privado*, Vol. II: Sucesiones, Madrid, Revista de Derecho Privado.

Rodríguez-Palermo, P. (2008). «Un intento de superar las tesis sobre situación del heredero del heredero en el marco del artículo 1006 del Código Civil español», *Revista de Derecho*, núm. 9, pp. 9-28.

Ruiz, Mª L. (2018). «Reflexiones en torno a las consecuencias tributarias de la transmisión del ius delationis tras la STSJ de Aragón de 9 de mayo de 2018 y de TS de 5 de junio de 2018», *Revista de Derecho Civil Aragonés*, núm. 24, pp. 239-255.

Sailer, H. (2017). «§ 608». A: Fenyves, A; Kerschner, F; Vonkilch, A (Coords.), *ABGB, 3. Auflage des von Heinrich Klang begründeten Kommentars*, §§ 552-646, Viena, Verlag Österreich.

Schweda, P. (2021). «§ 797». A: Fenyves, A; Kerschner, F; Vonkilch, A (Coords.), *ABGB, 3. Auflage des von Heinrich Klang begründeten Kommentars*, §§ 797-824, Viena, Verlag Österreich.

- «§ 809». A: Fenyves, A; Kerschner, F; Vonkilch, A (Coords.), *ABGB, 3. Auflage des von Heinrich Klang begründeten Kommentars*, Viena, Verlag Österreich, 2021.

Serafini, F. (1927). *Instituciones de Derecho Romano*, Tomo II, Barcelona, Espasa-Calpe.

Serrano, A. (2010). «Capítol 11. Els llegats». A: Lucas, A (Dir.), *Dret Civil Català*, Vol. III: Dret de Successions, Barcelona, J.M Bosch.

- «Artículo 1006 Código Civil español: el “mismo derecho” no es el meramente instrumental *ius delationis*», *Revista de Derecho Civil*, núm. 4, 2014, pp. 189-203.

Torrent, A. (2021). «Quaestio servorum y senadoconsulto Siliano. Problemas de Derecho Penal hereditario: imputabilidad penal de los esclavos del causante». A: García, J (Dir.), *Fundamentos romanísticos del Derecho contemporáneo*, Vol. 10, Madrid, Boletín Oficial del Estado, pp. 505-532.

Unger, J. (1894). *System des österreichen allgemeinen Privatrechts*, Sechster Band: das österreichische Erbrecht, 4ª edició, Leipzig, Drud und Verlag von Breitkopf und Härtel.

Weiss, G. (1945). *Sammlung eidgenössischer und kantonaler Entscheidungen zum schweizerischen Zivilgesetzbuch und Obligationenrecht*, Band II: Erbrecht, Zúrich, Schultheß & Co A.G.

Welser, R; Zöchling-Jud, B. (2015). *Grundriss des bürgerlichen Rechts*, Band II, 14ª edició, Viena, Manzsche Verlags- und Universtätsbuchhandlung.

Windscheid, B. (1904). *Diritto delle Pandette*, Vol. III, parte 1ª, Torí, Unione Tipografico Editrice.

LLISTAT DE RESOLUCIONS JUDICIALS I ADMINISTRATIVES

A) Jurisprudència civil

I) Tribunal Suprem

- STS (Sala Civil, Ple) núm. 539/2013, d'11 de setembre (RJ/2012/7045).
- STS (Sala Civil, Secció 1ª) núm. 516/2012, de 20 de juliol (RJ

2012/9001).

II) Tribunals Superiors de Justícia

- STSJ Catalunya (Sala Civil i Penal) núm. 47/2012, de 12 de juliol (RJ 2012/10024).
- STSJ Catalunya (Sala Civil i Penal) núm. 3/1996, de 29 de gener de 1996.

III) Audiències Provincials

- SAP Barcelona (Secció 13ª) núm. 284/2017, de 26 de maig (JUR 2017/27489).
- SAP Barcelona (Secció 16ª) núm. 419/2014, de 17 de setembre (JUR 2014/266448).
- SAP Barcelona (Secció 1ª) núm. 65/2014, de 20 de febrer (ECLI:ES:APB:2014:1865).
- SAP Santa Cruz de Tenerife (Secció 3ª) núm. 173/2012, de 9 d'abril (JUR 2012/299340).
- SAP Barcelona (Secció 11ª) núm. 345/2011, de 29 de juny (ECLI:ES:APB:2011:6973).
- SAP Alacant (Secció 9ª) núm. 458/2010, de 12 de novembre (AC 2011/672).
- SAP Tarragona (Secció 3ª) núm. 302/2010, de 17 de setembre (JUR 2010/391803).
- SAP Barcelona (Secció 1ª) núm. 472/2009, de 10 de novembre (ECLI:ES:APB:2009:1183).
- SAP Barcelona (Secció 13ª) núm. 666/2006, de 22 de novembre (ID CENDOJ: 08019370132006100505).

- SAP Barcelona (Secció 1ª) núm. 883/2004, de 21 de desembre (JUR 2005/28620).

- Interlocutòria de l'Audiència Provincial de Sevilla (Secció 6ª) de 24 de maig de 1999 (AC 1999/5175).

IV) Tribunal Suprem d'Àustria (*Oberste Gerichtshof*, OGH).

- Sentència de l'OGH de 18 de juny de 1969 (6 Ob 115/609).

B) Jurisprudència contenciosa-administrativa

I) Tribunal Suprem

- STS (Sala Contenciosa-Administrativa) núm. 434/2019, de 29 de març (RJ 2019/1307).

- STS (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª) núm. 936/2018, de 5 de juny (RJ 2018/2864).

- STS (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª), de 14 de desembre de 2011 (RJ 2012/2758).

- Providències TS (Sala Contenciosa-Administrativa) de 14 d'octubre i de 6 de novembre de 2019.

II) Tribunals Superiors de Justícia

- STSJ Catalunya (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 1ª) núm. 3032/2022, de 28 de juliol (JUR 2022/292367).

- STSJ Madrid (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 9ª) núm. 576/2022, de 30 de setembre (JUR 2022/354340).

- STSJ Madrid (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 9ª) núm. 120/2022, de 22 de febrer (JUR 2022/129673).

- STSJ Castella i Lleó (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª, Valladolid) núm. 114/2021, de 4 de febrer de 2021 (Recurs contenciós-administratiu núm. 1087/2019).

- STSJ Andalusia (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª, Granada) núm. 328/2020, de 27 d'octubre (JUR 2020/365229).

- STSJ Canàries (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 1ª, Santa Cruz de Tenerife) núm. 108/2020, de 18 de març (JUR 2020/281919).

- STSJ València (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 3ª) núm. 1762/2019, de 4 de desembre (JUR 2020/17961).

- STSJ País Basc (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 1ª) núm. 196/2019, de 8 de juliol (JUR 2019/280570).
- STSJ Madrid (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 9ª) núm. 905/2018, de 20 de desembre (JUR 2019/115081).
- STSJ Castella i Lleó (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª) núm. 683/2018, de 5 de juliol (JUR 2018/255537).
- STSJ Andalusia (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª, Málaga) núm. 1346/2018, de 20 de juny (JT 2018/943).
- STSJ Aragó (Sala Contenciosa-Administrativa) núm. 158/2018, de 9 de maig (JUR/2018/210251).
- STSJ Aragó (Sala Contenciosa-Administrativa) núm. 115/2018, de 28 de març (JUR 2018/164723).
- STSJ Catalunya (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª) núm. 853/2016, de 7 de novembre (JUR 2017/50337).
- STSJ Catalunya (Sala Contenciosa-Administrativa) núm. 675/2016, de 28 de juny (JUR 2016/240499).
- STSJ Catalunya (Sala Contenciosa-Administrativa) núm. 665/2016, de 23 de juny (JUR 2016/200645).
- STSJ València (Sala Contenciosa-Administrativa) núm. 1537/2013, de 5 d'octubre (JUR 2014/12234).
- STSJ Andalusia (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 2ª, Sevilla) d'11 d'octubre de 2011 (JUR 2012/17637).
- STSJ Catalunya (Sala Contenciosa-Administrativa, Secció 1ª) núm. 512/2009, de 14 de maig (JUR 2009/40135).
- STSJ Catalunya (Sala Contenciosa-Administrativa) núm. 12607/2003, de 10 de desembre (JUR 2004/29716).

C) Resolucions de la DGDEJ

- Resolució de la DGDEJ d'11 de març de 2022 (JUS/702/2022; DOGC núm. 8630, de 21 de març de 2022).
- Resolució de la DGDEJ de 28 de setembre de 2018 (JUS/2291/2018; DOGC núm. 7724, d'11 d'octubre de 2018).

- Resolució de la DGDEJ de 14 de setembre de 2016 (JUS/2217/2016; DOGC núm. 7724, d'11 d'octubre de 2018).
- Resolució de la DGDEJ de 18 de setembre de 2014 (DOGC núm. 6717, de 30 de setembre de 2014).
- Resolució de la DGDEJ de 8 de març de 2013 (DOGC núm. 6353, d'11 d'abril de 2013).
- Resolució de la DGDEJ núm. 1807/2011, de 4 de juliol (JUR/2011/263172).
- Resolució de la DGDEJ de 31 de maig de 2010 (DOGC núm. 5736, de 18 d'octubre de 2010).
- Resolució de la DGDEJ de 17 de març de 2008 (JUS/1019/2008; DOGC núm. 5107, de 9 d'abril de 2008).
- Resolució de la DGDEJ de 28 de novembre de 2005 (DOGC núm. 4576, de 20 de febrer de 2006).
- Resolució de la DGDEJ núm. 359/2006, de 25 de novembre de 2005 (JUR 2007/87347).

D) Resolucions de la DGRN / DGSJFP

- Resolució de la DGSJFP de 7 de març de 2022 (BOE núm. 72, de 25 de març de 2022, pp. 38778 a 38784).
- Resolució de la DGSJFP de 15 de juliol de 2021 (BOE núm. 180, de 29 de juliol de 2021, pp. 91641 a 91652).
- Resolució de la DGSJFP núm. 9672/2021, de 26 de maig (RJ 2021/3473).
- Resolució de la DGSJFP núm. 2511/2021, de 3 de febrer (2021/516).
- Resolució de la DGSJFP núm. 9484/2018, de 5 de juny (RJ 2019/25309):
 - Resolució de la DGRN núm. 6452/2019, d'11 d'abril de 2019 (RJ 2019/1594).
 - Resolució de la DGRN núm. 14163/2018, de 28 de setembre de 2018 (RJ 2018/4126).
 - Resolució de la DGRN núm. 10165/2018, de 5 de juliol de 2018 (RJ 2018/3488).

- Resolució de la DGRN núm. 6330/2018, de 25 d'abril de 2018 (RJ 2018/5752).
- Resolució de la DGRN núm. 4282/2018, de 12 de març (RJ 2018/2018).
- Resolució de la DGRN núm. 1323/2018, de 22 de gener (RJ 2018/222).
- Resolució de la DGRN núm. 9718/2017, de 26 de juliol de 2017 (RJ 2017/5861).
- Resolució de la DGRN núm. 407/2015, de 9 de juny (RJ 2015/3619).
- Resolució de la DGRN núm. 11456/2014, de 6 d'octubre.
- Resolució de la DGRN núm. 8082/2014, d'11 de juny.
- Resolució de la DGRN núm. 4552/2014, de 26 de març.
- Resolució de la DGRN de 22 d'octubre de 1999.

E) Resolucions administratives-tributàries i consultes vinculants

- Consulta de l'Agència Tributària de Catalunya (ATC) núm. 292/20, de 15 de juny de 2021.
- Consulta de l'Agència Tributària de Catalunya (ATC) núm. 329/18, de 13 de febrer de 2020.
- Resolució núm. 2/2018, sobre el tractament del dret de transmissió en l'impost sobre successions i donacions, dictada per la Direcció General de Tributs i Jocs de la Generalitat de Catalunya.
- Resolució del Tribunal Econòmic-Administratiu Foral (TEAF) de Navarra, de 21 de març de 2018 (JT/2018/529).
- Consulta vinculant de la Direcció General de Tributs del Ministeri d'Hisenda (DGT) núm. V0537-17, de 2 de març de 2017 (JUR/2017/102051).
- Consulta vinculant de la Direcció General de Tributs del Ministeri d'Hisenda (DGT), núm. V2063-16, de 13 de maig de 2016.
- Resolució del Tribunal Econòmic-Administratiu Foral (TEAF) de Guipúscoa, de 4 de novembre de 2016 (JT/2016/444).
- Circular 1/2015, de 17 de març, de la Direcció de l'Agència Tributària d'Andalusia.

- Consulta de l'Agència Tributària de Catalunya (ATC) núm. 172E/12, de 29 de juny de 2012.
- Consulta de l'Agència Tributària de Catalunya (ATC) núm. 63E/12, de 26 d'abril de 2012.